NEU PRESS

HUKUK FAKÜLTESİ DERGİSİ

Vol: 8 No:2 Yıl: 2025 | Araştırma Makalesi | e-ISSN: 2667-4076

https://doi.org/10.51120/NEUHFD.2025.168

Bağımsız Çalışanlar İçin İşsizlik Sigortası

Doğukan KÜÇÜK [1*]

[1] Anadolu Üniversitesi Hukuk Fakültesi, Türkiye.

Makale Bilgisi

Makale Geçmişi

Geliş: 23.07.2025
Kabul: 21.10.2025
Yayın: 14.11.2025

Anahtar Kelimeleri:
İşçi, Bağımsız Çalışan, İşçi Benzeri Çalışan, İşsizlik Sigortası, Esnaf Ahilik Sandığı Sigortası, Zorunlu Sigortalık.

ÖZET

Sosyal güvenliğin temel amacı mesleki, fizyolojik veya sosyo-ekonomik nitelikteki sosyal riskler karşısında sigortalıyı korumaktır. Sigortalının karşılaştığı sosyo-ekonomik risklerden birisi ise işsizliktir. İşsizlik riskine karşı getirilen işsizlik sigortası çalışma arzusu, yeteneği ve iradesine sahip olan işçinin, işini kendi isteği ve kusuru dışında kaybetmesiyle uğradığı gelir kaybının kısmen de olsa geçici bir süre için telafisini amaçlamaktadır. Ancak, bağımsız çalışanların da işçiler gibi işsizlik riskiyle karşı karşıya kaldığı bir gerçektir. Özellikle COVID-19 salgını, bağımsız çalışanlara ekonomik ve sosyal yönden derinlemesine tesir etmiş; bağımsız çalışanlar da işçiler gibi iş ve gelir kayıpları yaşamıştır. Keza küreselleşme, teknolojik gelişmeler, ekonomik krizler, ülkelerdeki demografik değişim ve son zamanlarda hızlıca artan iklim değişiklikleri, çalışma hayatını önemli ölçüde değiştirmekte ve bu değişimden bağımsız çalışanlar da etkilenmektedir. Böylece işsizlik riskiyle mücadele, ülkeler tarafından acilen ele alınması gereken zorluklardan biri olarak görülmeye başlanmış; işsizlik sigortasının bağımsız çalışanlara yönelik genişletilmesi gerekliliği yönündeki görüşler artmıştır.

Türk sosyal güvenlik hukuku incelendiğinde, bağımsız çalışanları işsizlik riskine karşı korumayı amaçlayan çeşitli yasal düzenlemeler mevcuttur. Bu düzenlemelerin başında, 2017 yılında 4447 sayılı İşsizlik Kanunu'na bir tür işsizlik sigortası olarak eklenen "Esnaf Ahilik Sandığı sigortası" gelmektedir. Getirilen düzenlemenin en önemli özelliği sigortalılık halinin, ilgili sigorta kapsamına giren sigortalılar açısından zorunlu tutulmasıdır. Keza, 4447 sayılı İşsizlik Kanunu'nda belirlenen nedenlerle işsiz kalan Esnaf Ahilik Sandığı sigortalısına ödenek ödenmekte; çeşitli hizmetler Türkiye İş Kurumu tarafından sağlanmaktadır. Ancak bağımsız çalışanlar için kabul edilen Esnaf Ahilik Sandığı sigortası çeşitli yönleriyle doktrinde eleştirilmektedir.

İlgili bu çalışmada öncelikle bağımsız çalışan kavramı incelenecektir. Akabinde, uluslararası hukukta bağımsız çalışanlar için işsizlik sigortası uygulamaları üzerinde durulacaktır. Son olarak Türk sosyal güvenlik hukukunda bağımsız çalışanlar için kabul edilen Esnaf Ahilik Sandığı sigortası analiz edilecek ve söz konusu sigortanın aksayan yönlerine işaret edilecektir.

Unemployment Insurance for Self-employed Persons

Article Info

Article History

Received: 23.07.2025

ABSTRACT

The main purpose of social insurance is to protect the insured against social risks of an occupational, physiological, or socio-economic ground. One of the socio-

This article is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License (CC BY-NC 4.0)

Accepted: 21.10.2025
Published: 14.11.2025

Keywords:
Employee, Self-employed, Employee-like Person, Unemployment Insurance, Insurance of Tradesmen Akhism Fund, Compulsory Insurance.

economic risks faced by the insured is unemployment. Unemployment insurance, which is brought against the risk of unemployment, primarily aims to compensate, at least temporarily, the income loss suffered by the employee who has the desire, ability and will to work, when s/he loses her/his job without her/his own will and neglect. However, it is a fact that self-employed persons, like employees, also face the risk of unemployment. In particular, the COVID-19 pandemic has severely affected them, and they have experienced job and income losses. Combating the risk of unemployment that has emerged due to the pandemic has begun to be seen as one of the challenges that States need to address urgently; the need to expand unemployment insurance to self-employed persons has begun to be discussed.

When Turkish social security law is examined, there are various regulations that aim to protect self-employed persons against the risk of unemployment. The most important of these regulations is the "Insurance of Tradesman Akhism Fund", which was added to the Unemployment Law No. 4447 in 2017 as a type of unemployment insurance. The most central feature of the regulation introduced is that the insurance status is made mandatory for the insured who are covered by the relevant insurance.

In this study, the concept of self-employed persons will be examined first. Then, unemployment insurance practices for them in international law will be emphasized. Finally, the Insurance of Tradesmen Akhism Fund, which is accepted for them in Turkish social security law, will be analyzed and the deficiencies of the related insurance will be pointed out.

To cite this article:

Küçük, D. (2025). "Bağımsız Çalışanlar İçin İşsizlik Sigortası", *Necmettin Erbakan Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 8(2), s. 816-845. https://doi.org/10.51120/NEUHFD.2025.168

***Sorumlu Yazar:** Doğukan KÜÇÜK, dogukankucuk@anadolu.edu.tr

GİRİŞ

Sosyal güvenlik, bireylerin yaşamları boyunca karşılaşabilecekleri mesleki, fizyolojik veya sosyo-ekonomik nitelikteki sosyal riskler karşısında ya da genel yoksulluk, korunmaya muhtaçlık veya sosyal dışlanma gibi durumlarda geçinebilmesini ve yaşam gereksinimlerini sağlanabilmesini amaçlamaktadır.[1] Özellikle, belirli risklerin meydana gelmesi neticesinde, bu risklerin yarattığı gelir kayıpları ve gider artışlarına karşı sigortalılar veya onların yakınları, kimi kurallar ve programlar

[1] Talas, Cahit. *Sosyal Güvenlik ve Türk İşçi Sigortaları*. Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayınları, Ankara, 1953, s. 17; Ayhan, Abdurrahman. "Sosyal Güvenlik Kavramı ve Sosyal Güvenlik İlkeleri." *Sosyal Güvenlik Dergisi*, C. 1, S. 1, 2012, s. 42 vd.; Peyron Bista, Celine / Carter, John. *Unemployment Protection: A Good Practices Guide and Training Package Experiences from ASEAN*. International Labour Office, Thailand, 2017, s. 15; Çavuş, Ö. Hakan. "Sosyal Güvenlik Hakkı." *İş Hukuku ve Sosyal Güvenlik Hukuku Dergisi*, S. 51, 2016, s. 1480; Andaç, Faruk. *Sosyal Güvenlik Hukuku ve İlgili Kuruluşlar*. Legal Yayıncılık, İstanbul, 2018, s. 73; Alper, Yusuf. *Sosyal Sigortalar Hukuku*. Dora Yayıncılık, Bursa, 2020, s. 4; Centel, Tankut. *Türk Sosyal Güvenlik Hukuku*. On İki Levha Yayınevi, İstanbul, 2021, s. 3. "*... Sosyal güvenlik; bireylerin istek ve iradeleri dışında oluşan sosyal risklerin kendilerinin ve geçindirmekle yükümlü oldukları kişilerin üzerlerindeki gelir azaltıcı ve harcama artırıcı etkilerini en aza indirmek, ayrıca sağlıklı ve asgari hayat standardını güvence altına alabilmektir. Bu güvencenin gerçekleştirilebilmesi için devletin pozitif yükümlülükleri çerçevesinde sosyal güvenlik kuruluşları oluşturularak ve/veya diğer araçlarla kişilerin yaşlılık, hastalık, malullük, kaza, ölüm ve işsizlik gibi sosyal risklere karşı asgari yaşam düzeylerinin korunması amaçlanmaktadır (AYM, E.2008/57, K.2010/26, 4/2/2010).*" AYM., E. 2021/78, K. 2024/181, T. 05.11.2024 (ET: 29.01.2025, lexpera.com.tr).

çerçevesinde şekillenen sosyal güvenlik sistemiyle korunmaya çalışılmaktadır.[2] Ancak, kimlerin hangi risklere karşı korunacağı da ülkelerin kendince belirlediği öncelik, metot ve prensipler etrafında biçimlenmektedir.

Çalışma hayatı içerisinde karşılaşılabilecek sosyal risklerin kapsamının belirlenmesinde önem taşıyan belgelerden birisi Uluslararası Çalışma Örgütü'ne (ILO) aittir. ILO'nun 1952 yılında kabul ettiği 102 sayılı Sosyal Güvenlik (Asgari Standartlar) Sözleşmesi (İng. *C102 - Social Security (Minimum Standards) Convention, 1952 (No. 102)*[3]) ile dokuz adet sosyal risk, sosyal güvenlik sistemi içerisinde tanımlanarak, üye devletlerden bu risklere karşı sosyal koruma sağlamaları istenmektedir. Bu riskler sağlık yardımı, hastalık, işsizlik, yaşlılık, iş kazası ve meslek hastalığı, ailevi yükler, analık, engellilik ve ölümdür. Benzer şekilde, Birleşmiş Milletler tarafından kabul edilen İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi md. 25/1 düzenlemesi "*herkesin, kendisi ve ailesi için yiyecek, giyim, konut, tıbbi bakım ve gerekli sosyal hizmetler de dahil olmak üzere sağlık ve refah için yeterli bir yaşam düzeyine ve işsizlik, hastalık, sakatlık, dulluk, yaşlılık veya kendi kontrolü dışındaki koşullardan kaynaklanan diğer geçim sıkıntısı durumlarında güvenlik hakkına sahiptir*" diyerek, işsizlik, hastalık, sakatlık, dulluk ve yaşlılık gibi kimi sosyal risklere işaret etmektedir. Görüldüğü üzere, sadece bireysel değil toplumsal etkileri de olan ve devletlerin ekonomik ve sosyal politikalarında önemli bir yer edinen işsizlik, önemli bir sosyal risk olarak kabul edilmektedir.

İşsizlik genel olarak, emeğin arz edilme iradesinin ve isteğinin bulunmasına rağmen, mevcut çalışma ve ücret koşullarına göre iş bulunamaması olarak kabul edilmektedir.[4] Bu bağlamda, sosyo-ekonomik bir risk olarak karşımıza çıkan işsizliğin etkilerini azaltabilmek için Devletler, işsizlik sigortası adı altında bir sigorta türüne hayat vermektedir. İşsizlik sigortası, kazancı isteği dışında kesilen, ancak çalışma isteği ve yeteneği bulunan çalışanların geçinme ve temel yaşamsal ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla, sigortacılık tekniğiyle faaliyet gösteren bir sosyal güvenlik sistemi olarak tanımlanabilmektedir.[5] Keza 4447 sayılı İşsizlik Sigortası Kanunu[6] (4447 sayılı Kanun) md. 47/1-(c) hükmünde işsizlik sigortası, "*bir işyerinde çalışırken, çalışma istek, yetenek, sağlık ve yeterliliğinde*

---

[2] Güzel, Ali / Okur, Ali Rıza / Caniklioğlu, Nurşen. *Sosyal Güvenlik Hukuku*. Yenilenmiş 20. Bası, Beta Yayınevi, İstanbul, 2025, s. 4; Dilik, Sait. "Sosyal Güvenlik Kavramı." *Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi*, C. 14, S. 1, 1986, s. 55; Centel, s. 4.

[3] İlgili Sözleşme bundan sonra "102 sayılı Sözleşme" olarak ifade edilecektir. Sözleşme için bkz. Erişim Tarihi: Ocak 30, 2025. https://normlex.ilo.org/dyn/nrmlx_en/f?p=NORMLEXPUB:12100:0::NO::P12100_INSTRUMENT_ID:312247.

[4] Başterzi, Süleyman. *İşsizlik Sigortası*. Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, Ankara, 1996, s. 7; Bal Bektaş, Özlem. *İşsizlik Sigortası*. Seçkin Yayınevi, Ankara, 2016, s. 24; Yardımcıoğlu, Didem. *Türk Sosyal Güvenlik Hukukunda İşsizlik Sigortası*. On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2025, s. 10; Sümer, Halûk Hâdi. *Sosyal Güvenlik Hukuku*. Güncellenmiş 4. Baskı, Seçkin Yayınevi, Ankara, 2023, s. 295. "*... İşsizlik ödeneğine hak kazanmanın ilk koşulu; işsiz kalmak olduğundan öncelikle kimlerin işsizlik sigortası kapsamında işsiz sayılacağının çözümlenmesi gereklidir. Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO) 13.Çalışma İstatistikçileri Konferansında kabul edilen kararda işsizliğin uluslararası standart tanımı üç unsur üzerine oturtulmuştur. Bu unsurlar; 1) işsiz olma, 2) halen çalışmaya elverişli bulunma, 3) bir iş talep etme şeklinde sıralanmaktadır. Uluslararası standartlara göre ancak bu üç unsuru birlikte taşıyanlar işsiz kabul edilmektedir.*" Y. 9. HD., E. 2017/18380, K. 2018/18328, T. 15.10.2018; HGK., E. 2006/242, K. 2006/270, T. 03.05.2006 (ET: 30.01.2025, lexpera.com.tr).

[5] Yiğit, Yusuf. "Türkiye'de İşsizlik Sigortası'nın Uygulama Alanı." *Sicil*, S. 2, 2005, s. 76; Andaç, Faruk. *Türk İşsizlik Sigortası Hukuku Uygulaması*. Legal Yayıncılık, İstanbul, 2020, s. 3; Tuncay, Can / Ekmekçi, Ömer / Gülver, Ender. *Sosyal Güvenlik Hukuku Dersleri*. Yenilenmiş 22. Baskı, Beta Yayınevi, İstanbul, 2023, s. 652; s. Tokkaş, Sevde. *Bağımsız Çalışanların Sosyal Güvenlik Hakkı*. Seçkin Yayınevi, Ankara, 2024, 435 ve 436; Başterzi, s. 53; Yardımcıoğlu, s. 19.

[6] RG. 25.08.1999-23810.

olmasına rağmen, herhangi bir kasıt ve kusuru olmaksızın işini kaybeden sigortalılara işsiz kalmaları nedeniyle uğradıkları gelir kaybını belli süre ve ölçüde karşılayan, sigortacılık tekniği ile faaliyet gösteren zorunlu sigorta" olarak ifade edilmektedir. Mezkûr sigorta ile çalışanların, işsiz kaldıkları dönemde uğradıkları gelir kaybı kısmen telafi edilmekte ve sigortalının yeni bir iş bulmasına yardımcı olunmaktadır. Böylece sigortalının ve ailesinin ekonomik olarak zor duruma düşmesinin önlemesi hedeflenmektedir.[7]

İşsizlik sigortası sosyal güvenlik sistemlerine dahil olurken, asıl hedeflenin bir iş sözleşmesine dayanarak çalışanların işsizlik riskine karşı korunması olduğu görülmektedir. Ancak, günümüz çalışma ilişkilerinde bağımsız çalışanların da bu riskle karşı karşıya kaldığı bir gerçektir. Küreselleşme, teknolojik gelişmeler, ekonomik krizler, ülkelerdeki demografik değişim ve son zamanlarda hızlıca artan iklim değişiklikleri, çalışma hayatını önemli ölçüde etkilemektedir.[8] Teknolojik gelişmeler çalışanlara yeni çalışma ilişkileri çerçevesinde çeşitli fırsatlar sunarken, çalışanlar için de riskler doğurabilmekte ve kimi eşitsizlikleri artırabilmektedir.[9] Standart dışı çalışma şekillerinin yaygınlaşması bağımlı ve bağımsız çalışan arasındaki ayrımı silikleştirmekte; bağımsız çalışanlar için yeterli sosyal koruma sağlanması noktasında çeşitli zorlukları da beraberinde getirmektedir.[10] Artan dijitalleşme, piyasa koşulları ve çalışan tercihleri nedeniyle ortaya çıkan esnek çalışma biçimleri, sosyal güvenliğin örgütlenmesi ve finansmanı için çeşitli zorluklar yaratmaktadır.[11]

2019 yılında patlak veren COVID-19 pandemisiyle birlikte de kimi bağımsız çalışanlar ya faaliyet alanlarını kaybetmiş ya da büyük gelir kayıpları yaşamıştır. Bu nedenle, Devletler yalnızca bağımlı çalışanlar değil bağımsız çalışanlar için de çeşitli önlemler almak durumunda kalmıştır.[12] Bu bağlamda, bağımsız çalışanlar faaliyet alanlarını terk ettiklerinde, bir diğer deyişle işsizlikle karşılaştıklarında, işsizlik sigortası kapsamındaki yardımlardan yararlanmaları gerekip gerekmediği üzerinde durulmalıdır.

İlgili bu çalışmada öncelikle bağımsız çalışan sınıfı kavramsal olarak belirlenecek, akabinde uluslararası hukukta bağımsız çalışanların işsizlik sigortası yardımlarından yararlanıp yararlanmaması gerektiği eğilimi üzerinde durulacaktır. Son olarak, Türk sosyal güvenlik hukukunda

---

[7] "*... Sigortalı işsizlere, işsizlik ödeneği vermek suretiyle gelir sürekliliğini sağlamak işsizlik sigortasının bir yönünü oluşturmaktadır. Diğer bir yönü ise sigortalı işsizleri işe yerleştirmek ya da yeniden istihdam şansı elde edebilmeleri için gerekli olan meslek geliştirme, edindirme ve yetiştirme eğitimi vermektir. Bütün bunlar göz önüne alındığında işsizlik sigortası ile iş ve işçi bulma hizmetlerinin birbirinden farklı düşünülmesinin imkansızlığı ortaya çıkmaktadır.*" Y. 9. HD., E. 2017/18380, K. 2018/18328, T. 15.10.2018 (ET: 30.01.2025, lexpera.com.tr).

[8] International Labour Office. *World Social Protection Report 2024-2026: Universal Social Protection for Climate Action and a Just Transition*. International Labour Office, Geneva, 2024, s. 155; Carter, Bédard ve Peyron Bista, s. 1.

[9] Behrendt, Christina / Nguyen, Quynh Anh / Rani, Uma. "Social Protection Systems and the Future of Work: Ensuring Social Security for Digital Platform Workers." *International Social Security Review*, Vol. 73, No. 3, 2019, s. 19; International Labour Office ve Organisation for Economic Co-operation and Development. "Ensuring Better Social Protection for Self-employed Workers" (ET: 29.01.2025, https://www.google.com/url?sa=t&source=web&rct=j&opi=89978449&url=https://www.ilo.org/media/282626/download&ved=2ahUKEwiH2KOJzpuLAxVlQPEDHf-IK9EQFnoECBgQAQ&usg=AOvVaw2333JbPawGGUjtriK2JuBj).

[10] De Becker, Eleni / Schoukens, Paul / Weber, Enzo. "Exploring Unemployment Insurance for the Self-employed and Platform Workers: How to Navigate Difficult Waters? A Comparative, Conceptual and European Perspective." *European Journal of Social Security*, Vol. 26, No. 2, s. 99.

[11] De Becker, Schoukens ve Weber, s. 99.

[12] Eurofound. *COVID-19: Implications for Employment and Working Life, COVID-19 Series*. Publications Office of the European Union, Luxembourg, 2021, s. 21 vd.

bağımsız çalışanların işsizlik sigortası olarak adlandırabileceğimiz Esnaf Ahilik Sandığı sigortası incelenecektir.

I. BAĞIMSIZ ÇALIŞAN KAVRAMI

Avrupa Birliği (AB) 2006 yılında, 21. yüzyılın zorluklarıyla başa çıkmak için iş hukukunun modernleştirilmesi başlıklı bir Yeşil Kitap (İng. *Green Paper*[13]) yayınlamıştır. Bu çalışma, çoğu devletteki sosyal güvenlik kanunlarının bağımlı çalışanları korumak için tasarlandığını; "bağımlı çalışanlar" ile "bağımsız çalışanlar" arasındaki geleneksel ikili ayrımın artık ekonomik ve sosyal gerçekliği yeterli şekilde tasvir etmediğini ve gri alanda kalan "ekonomik olarak bağımlı bağımsız çalışanların" hukuki statülerinde belirsizlik bulunduğunu ifade etmektedir[14].

Hızlı teknolojik ilerlemeler, bilgi iletişim teknolojileri kullanımın her geçen gün artması, yeni çalışma türlerinin ortaya çıkması, küreselleşmeyle birlikte artan rekabet ve ekonomik değişimler, Yeşil Kitap'ın da ifade ettiği üzere bağımlı ve bağımsız çalışan arasındaki klasik ayrımı her geçen gün silikleştirmektedir. Yine de ikili ayrım sistemi çoğu ülkede devam etmektedir. Ulusal hukuklar incelendiğinde, genel olarak bağımlı çalışma kavramı yasal düzlemde tanımlanmakta; bağımsız çalışan tanımı (ya da bağımsız çalışma unsurlarının neler olduğu) ise doktrin ve mahkemelere bırakılmaktadır. Yine de bazı ülkelerde bağımsız çalışanın açıkça tanımlandığı görülmektedir. Öte yandan, bağımsız çalışanlar sınıfının homojen olmadığını, bu sınıfın da kendi içinde çeşitli ayrıma tabi tutulduğunu ifade etmek gerekmektedir.[15]

Doktrindeki bir görüşe göre bir kişi, işini kendisi yürütüyor ve işletmenin başarı veya başarısızlığının sorumluluğunu üstleniyorsa bağımsız çalışan olarak sınıflandırılmalıdır.[16] Diğer bir görüşe göre kendi işinde, çiftliğinde veya mesleki uygulamasında kâr elde etme amacıyla bir işletmeyi işleten kişi bağımsız çalışan olarak kabul edilmelidir.[17] Başka bir görüş de bağımsız çalışanı, aralarında iş ilişkisi bulunmadan bir veya birkaç müşteriye hizmet sağlayarak gelirini doğrudan bu kişilerden kazanan biçiminde ifade etmiştir.[18] Genel bir bağımsız çalışan tanımı yerine bağımsız çalışan sınıflandırılması yapılıp, her bir sınıfa uygun tanımlamanın da yapıldığı görülmektedir. Buna göre "bir veya daha fazla çalışan istihdam eden işverenler", kâr elde etmek amacıyla kendi işinde, mesleki uygulamasında veya çiftliğinde çalışan ve en az bir başka kişiyi istihdam eden kişilerken; "hiçbir çalışan istihdam etmeyen bağımsız çalışan", kâr elde etmek

[13] İlgili Yeşil Kitap için bkz. (ET: 31.01.2025, https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52006DC0708).
[14] Green Paper, s. 10.
[15] Akbaş, Sezgi. *Kendi Hesabına Çalışanların Sosyal Güvenliği: Kapsam, Finansman ve Edimler Açısından Sorunlar ve Bir Model Önerisi*. Türk Metal Sendikası Araştırma ve Eğitim Merkezi Yayınları, Ankara, 2022, s. 5.
[16] Semenza, Reneta / Pichault, François, editörler. *The Challenges of Self-employment in Europe Status, Social Protection and Collective Representation*. Elgar, Cheltenham, 2019, s. 129.
[17] Williams, Colin C. / Lapeyre, Frédéric. *Dependent Self-employment: Trends, Challenges and Policy Responses in the EU*. International Labour Office, Geneva, 2017, s. 9.
[18] International Social Security Association. *Handbook on the Extension of Social Security Coverage to the Self-employed*. International Social Security Association, Geneva, 2012, s. 7.

amacıyla kendi işinde, mesleki uygulamasında veya çiftliğinde çalışan ve başka hiçbir kişiyi çalıştırmayan kişiler olarak belirtilmiştir.[19]

Bir kişinin bağımsız çalışan olarak sınıflandırılmasında kullanılabilecek kıstaslar da ortaya konulmuştur.[20] Buna göre, bağımsız çalışma girişimcilikle (İng. *entrepreneurial way of working*) bağlantılıdır. Girişimci, iş organizasyonu oluşturma ve insanları işe alıp almamada mali bağımsızlığa sahip ve girişimciliğe ilişkin sorumlulukları ve yetkileri olan kişidir. Bir kişi gerçekten bağımsız çalışansa bu özelliklere sahip olması beklenmektedir. Bu bağlamda, bağımsız çalışanları sınıflandırabilmek adına dört parametre kullanılabilir. Bunlar; ekonomik bağımsızlık, gelirin satılan ürün veya hizmetler yoluyla elde edilmesi, personel işe alma kapasitesi ve işletme için önemli adımlara karar verme yeteneğidir.

AB'nin kimi Direktiflerinde bağımsız çalışan tanımı görülmektedir. Örneğin 07 Temmuz 2010 tarihli, 2010/41/AB sayılı, Bağımsız Çalışan Olarak Faaliyetinde Bulunan Erkekler ve Kadınlar Arasında Eşit İşlem İlkesinin Uygulanmasına Dair Direktif (İng. *Directive 2010/41/EU of the European Parliament and of the Council of 7 July 2010 on the application of the principle of equal treatment between men and women engaged in an activity in a self-employed capacity*[21]) md. 2/1-(a) hükmüne göre bağımsız çalışanlar, ulusal hukukun koyduğu koşullar altında kendi hesabına kazanç getiren faaliyette bulunan kişilerdir. Keza, 11 Mart 2002 tarihli, Mobil Karayolu Taşımacılığı Faaliyetlerinde Bulunan Kişilerin Çalışma Sürelerinin Düzenlenmesine Dair 2002/15/EC sayılı Direktif (İng. *Directive 2002/15/EC of the European Parliament and of the Council of 11 March 2002 on the organisation of the working time of persons performing mobile road transport activities*) md. 3/2-(e) düzenlemesi bağımsız çalışan sürücüyü, kendi hesabına çalışan ve bir işverene iş sözleşmesiyle veya başka bir tür hiyerarşik ilişkisiyle bağlı olmayan, çalışma faaliyetlerini düzenleme özgürlüğüne sahip olan, geliri doğrudan elde edilen kâra bağlı olan ve bireysel olarak veya serbest meslek sahibi sürücüler arasındaki iş birliği yoluyla çeşitli müşterilerle ticari ilişki kurma özgürlüğüne sahip olan kişi şeklinde ifade etmektedir.

Ulusal hukuklara baktığımızda ise örneğin Birleşik Krallık hukukunda, çalışma yaşamına ait düzenlemelerin bağımsız çalışanlar ile bir işverene tabi çalışanlar arasındaki ayrıma göre şekillendiği görülmektedir.[22] Geleneksel olarak bu ayrım, bireylerin bir işverene tabi ve bağımlı olduğu "hizmet sözleşmesi" (İng. *contracts of service*) ile emeğin bağımsız çalışanlar tarafından müşterilere sağlandığı "iş görme sözleşmesi" (İng. *contracts for service*) arasındaki farka göre yapılmaktadır.[23] Sözleşmeler arasındaki temel fark bağımlılık unsurunda yatmaktadır. Eğer bir kişi, ücret karşılığında diğer bir kişinin emir ve talimatları altında iş görüyorsa hizmet sözleşmesi; kendi adına iş yapıyor, müşterilere hizmet veriyor veya müşterilerle profesyonel olarak sözleşme yapıyorsa iş görme

[19] Pedersini, Roberto / Coletto, Diego. *Self-employed Workers: Industrial Relations and Working Conditions*. European Foundation for the Improvement of Living and Working Conditions, Dublin, 2010, s. 7.
[20] Eurofound. *Fifth European Working Conditions Survey-Overview Report*. Publications Office of the European Union, Luxembourg, 2012, s. 26.
[21] İlgili Direktif için bkz. (ET: 08.02.2025, https://eur-lex.europa.eu/eli/dir/2010/41/oj/eng).
[22] House of Commons, *Employment Status*. (ET: 05.02.2025, https://researchbriefings.files.parliament.uk/documents/CBP-8045/CBP-8045.pdf).
[23] Bogg, Alan. "Square Pegs in Round Holes? Collective Bargaining and the Self-employed." *Comparative Labor Law & Policy Journal*, Vol. 42, No. 2, 2021, s. 413.

sözleşmesi kapsamındadır.[24] Buna göre işçi (İng. *employee*) ve çalışan (İng. *worker*) hizmet sözleşmesi, işverenin (İng. *employer*) kavramsal olarak dahi olduğu bağımsız çalışanlar (İng. *self-employed/independent contractor*) ise iş görme sözleşmesi çerçevesindedir. Mezkûr kavramların tanımlandığı temel yasal düzenleme ise 1996 tarihli İstihdam Hakları Kanunu'dur (İng. *Employment Rights Act 1996*[25]). Sözü edilen Kanunda işçi, çalışan ve hizmet sözleşmesi ile birlikte işveren de tanımlanmıştır. 1996 tarihli İstihdam Hakları Kanunu md. 230 (4) hükmüne göre işveren, çalışan veya işçi istihdam eden ya da etmiş kişi anlamına gelmektedir. Ancak, Kanunda bağımsız çalışan tanımı bulunmamaktadır. Bağımsız çalışan tanımı ise örneğin 1974 tarihli İşyerinde Sağlık ve Güvenlik Kanunu'nda (İng. *Health and Safety at Work etc. Act 1974*[26]) yer almaktadır. 2015 yılında Deregülasyon Kanunu ile md. 3(2) düzenlemesine yapılan ekleme sonrası bağımsız çalışan, bir işletmeyi yürüten kişidir. Sosyal güvenlik anlamında bağımsız çalışan ise 1992 tarihli Sosyal Güvenlik Katkıları ve Yardımları Kanunu (İng. *Social Security Contributions and Benefits Act 1992*) md. 2(1)-(b) bendinde tanımlanmıştır. Buna göre bağımsız çalışan (İng. *self-employed earner*), bağımlı çalışanın istihdamı dışında (ayrıca bu tür bir istihdamda çalışıp çalışmadığına bakılmaksızın) kazanç elde eden kişi anlamına gelmektedir. Bağımlı çalışan ise bir hizmet sözleşmesi kapsamında ücretli olarak çalışan kişidir. Görüldüğü üzere sosyal güvenlik hukuku açısından bağımlı ve bağımsız çalışan kavramları iş hukuku ile bir farklılık taşımamaktadır.

Bazı ulusal hukuklarda ise bağımsız çalışan kavramı doğrudan tanımlanmaktadır. Örneğin İspanya Serbest Meslek Statüsüne İlişkin 2007 tarihli 20/2007 sayılı Kanun (İsp. *Ley 20/2007, de 11 de julio, del Estatuto del trabajo autónomo*) md. 1/1 hükmüne göre, eğer bir kişi işçi çalıştırsın ya da çalıştırmasın, mutat olarak, şahsen, doğrudan, kendi hesabına ve başka bir kişinin yönetim ve organizasyonu kapsamı dışında, kâr amacıyla ekonomik veya mesleki faaliyette bulunuyorsa bağımsız çalışan olarak ifade edilecektir.[27] Keza, Alman Ticaret Kanunu (Alm. *Handelsgesetzbuch*) § 84'te bağımsız çalışan (Alm. *Selbständig*), esasen faaliyetlerini organize etmekte ve çalışma saatlerini belirlemekte özgür olan kişidir.[28]

Türk iş hukuku incelendiğinde üç farklı yolla bağımsız çalışanın kavramsal sınırları çizilmeye çalışılmaktadır. Bunlardan ilki kısıtlı da olsa tanımlama yöntemidir. Mevzuat incelendiğinde bağımsız çalışanların bir türü olan işveren (aşağıda görüleceği üzere bir diğer ifadeyle işçi çalıştıran bağımsız çalışan) mevzuatta yer almaktadır. 4857 sayılı İş Kanunu[29] (İş Kanunu) md. 2 işvereni "*işçi çalıştıran gerçek veya tüzel kişiye yahut tüzel kişiliği olmayan kurum ve kuruluş*" olarak ifade etmektedir. Keza 854 sayılı Deniz İş Kanunu[30], 6331 sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu[31] veya

[24] House of Commons, s. 10.
[25] İlgili Kanun için bkz. (ET: 06.02.2025, https://www.legislation.gov.uk/ukpga/1996/18/contents).
[26] İlgili Kanun için bkz. (ET: 06.02.2025, https://www.legislation.gov.uk/ukpga/1974/37/part/I#commentary-key-6d90b3b9e37ae9340932095140526932).
[27] İlgili madde için bkz. (ET: 03.02.2025. https://www.boe.es/buscar/act.php?id=BOE-A-2007-13409).
[28] İlgili madde için bkz. (ET: 03.02.2025. https://www.gesetze-im-internet.de/hgb/__84.html).
[29] RG. 10.06.2003-25134.
[30] RG. 20.04.1967-12586. 854 sayılı Deniz İş Kanunu md. 2/1-(A) hükmüne göre işveren, "*gemi sahibine veya kendisinin olmayan bir gemiyi kendi adına ve hesabına işleten kimseye*" denilmektedir.
[31] RG. 20.06.2012-28339. 6331 sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu md. 3/1-(ğ) düzenlemesine göre işveren, "*çalışan istihdam eden gerçek veya tüzel kişi yahut tüzel kişiliği olmayan kurum ve kuruluşları*" ifade etmektedir.

6356 sayılı Sendikalar ve Toplu İş Sözleşmesi Kanunu[32] gibi kanunlarda da işveren tanımları yapılmaktadır.

İkinci yol mahkemelerin, işçi ile bağımsız çalışan arasındaki farkı ortaya koyan kriterleri belirlemesidir. Mahkemeler, iş sözleşmesinde bağımlılık unsurunun içeriğini belirlemede kullandıkları ölçütler yanında, bağımsız çalışanı işçiden ayıran kimi kriterleri saymaktadır. Bu bağlamda, çalışan kişinin yaptığı işin yönetimi ve gerçek denetiminin kime ait olduğu önemli bir husustur.[33] Bağımsız çalışan işçinin aksine, kendi iş organizasyonunu kuran, çalışma saatlerini, işin nerede yapılacağını belirleyen ve iş araçları ve dokümantasyonu sağlayan kişidir. Keza, bağımsız çalışan işini kaybetme riski olmaksızın önüne gelen görevi reddetme hakkına sahiptir.[34] Bununla birlikte bağımsız çalışanların, yardımcı eleman çalıştırabildiği ve işin görülmesinde bu kişilerden yararlanabildiği kabul edilmektedir.[35]

Üçüncü yol ise mevzuatta, kimlerin bağımsız çalışan olarak kabul edildiğinin sayma yoluyla belirlenmesidir. Özellikle sosyal güvenlik hukukunda bu yöntem karşımıza çıkmaktadır. 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu[36] md. 4/1-(b) düzenlemesine göre hizmet akdine bağlı olmaksızın kendi adına ve hesabına bağımsız çalışanlardan; "*1) Ticarî kazanç veya serbest meslek kazancı nedeniyle gerçek veya basit usulde gelir vergisi mükellefi olanlar, 2) Gelir vergisinden muaf olup, esnaf ve sanatkâr siciline kayıtlı olanlar, 3) Anonim şirketlerin yönetim kurulu üyesi olan ortakları, sermayesi paylara bölünmüş komandit şirketlerin komandite ortakları, diğer şirket ve donatma iştiraklerinin ise tüm ortakları*" sigortalı sayılmaktadır. Görüldüğü üzere yukarıda sayılan bu kişiler sosyal güvenlik hukuku açısından bağımsız çalışan sıfatını haiz kabul edilmektedir.

Bağımsız çalışanların sınıflandırılmasında da doktrinde bir görüş birliği bulunmamaktadır. Ancak, yapılan temel ayrımlardan birisi bağımsız çalışanın işçi çalıştırıp çalıştırmadığına ilişkindir. Bu kritere göre bağımsız çalışanlar, işçi çalıştırmayan bağımsız çalışan (İng. *self-employed without employees*) ve işçi çalıştıran bağımsız çalışan (İng. *self-employed with employees*) olarak ikiye ayrılmaktadır.[37] Burada tartışılan nokta ise ekonomik olarak bağımlı çalışan ile çalışanı olmayan bağımsız çalışan arasındaki farktır. Bu değerlendirmede şu üç duruma dikkat çekilmiştir:

1) Çalışanı olmayan bağımsız çalışan bir kişinin gerçekten bağımsız çalışan olarak kabul edilebilmesi için birden fazla müşterisi olmalıdır.

2) Çalışanı olmayan bağımsız çalışan, gerektiğinde işçi işe alabilmelidir.

---

[32] RG. 18.10.2012-28460. 6356 sayılı Sendikalar ve Toplu İş Sözleşmesi Kanunu md. 2/3, "*Bu Kanunun uygulanması bakımından işçi, işveren ve işyeri kavramları 22/5/2003 tarihli ve 4857 sayılı İş Kanununda tanımlandığı gibidir*" şeklinde düzenlenmiştir.

[33] Y. 9. HD., E. 2014/27027, K. 2015/15658, T. 09.04.2015; Y. 9. HD., E. 2016/6950, K. 2016/6964, T. 23.03.2016; Y. (Kapatılan) 22. HD., E. 2012/17551, K. 2013/6819, T. 29.03.2013; Y. (Kapatılan) 22. HD., E. 2012/679, K. 2012/2029, T. 16.02.2012; Y. 9.HD., E. 2009/48601, K. 2011/3830, T. 18.02.2011 (ET: 09.02.2025, lexpera.com.tr).

[34] Y. 9. HD., E. 2008/20640, K. 2010/5868, T. 04.03.2010; Y. (Kapatılan) 22. HD., E. 2015/19491, K. 2016/15249, T. 30.05.2016; Y. 9. HD., E. 2008/34974, K. 2010/19015, T. 15.06.2010 (ET: 09.02.2025, lexpera.com.tr).

[35] Y. (Kapatılan) 7. HD., E. 2013/21168, K. 2014/4359, T. 21.02.2014; Y. (Kapatılan) 22. HD., E. 2016/9644, K. 2019/7551, T. 04.04.2019; Y. (Kapatılan) 22. HD., E. 2011/10420, K. 2012/12575, T. 07.06.2012; Y. 9. HD., E. 2009/38315, K. 2012/817, T. 18.01.2012 (ET: 10.02.2025, lexpera.com.tr).

[36] RG. 31.05.2006-26200.

[37] Williams ve Lapeyre, s. 13.

3) Çalışanı olmayan bağımsız çalışan, işin nasıl yürütüleceği konusundaki önemli kararları verebilmelidir.[38]

Bu üç kriterden birini karşılayan kişi ekonomik olarak bağımlı çalışan şeklinde irdelenirken; iki veya daha fazla kriteri karşılayanlar, çalışanı olmayan bağımsız çalışan olarak değerlendirilmiştir.[39]

Bağımsız çalışanlar hakkındaki önemli sınıflandırmalardan birisi ILO'nun İstihdamda Uluslararası Statü Sınıflandırmaları (İng. *International Classifications of Status in Employment (ICSE-18)*[40]) isimli belgesinde yer almaktadır. Mezkûr belgede otorite türü (İng. *type of authority*) ve ekonomik risk türü (İng. *type of economic risk*) üzerinden gruplandırma yapılmaktadır. Otorite türü, çalışanın iş organizasyonu üzerindeki kontrolünün niteliğini, işin yapıldığı ekonomik birim (faaliyetleri ve işlemleri dahil) üzerinde uyguladığı otoritenin niteliğini ve çalışanın işin organizasyonu ve/veya pazara erişim için başka bir kişiye veya ekonomik birime bağımlı olma derecesini ifade etmektedir. Bu bağlamda "otorite türüne göre istihdam durumu" (*ICSE-18-A*) kümesinde yer alan bağımsız çalışanlar, işverenler ve çalışanı olmayan bağımsız çalışanlar olarak ikiye ayrılmaktadır. İşverenler ise şirketlerdeki işverenler (İng. *employers in corporations*) ve hane içi pazar işletmelerindeki işverenlerdir (İng. *employers in household market enterprises*). Çalışanı olmayan bağımsız çalışanlar ise çalışanı olmayan şirket sahibi işletmeciler (İng. *owner-operators of corporations without employees*) ile çalışanı olmayan ev içi pazar işletmelerinde kendi hesabına çalışanlardır (İng. *own-account workers in household market enterprises without employees*).

Ekonomik risk ise çalışanın faaliyeti yerine getirirken mali durumu veya kaynakların kaybına maruz kalma derecesini ve çalışanın nakdi veya ayni olarak alacağı ücretin güvenilmezliği veya hiç ücret alamama durumunu ifade etmektedir. "Ekonomik risk türüne göre yapılan istihdam durumu" (*ICSE-18-R*) sınıflandırmasında kâr amacı güden çalışanlar üç alt başlığa ayrılmaktadır. Bunlar: Katkıda bulunan aile çalışanları (İng. *contributing family workers*), bağımlı yükleniciler (İng. *dependent contractors*) ve iç piyasa işletmelerinde bağımsız çalışanlar (İng. *independent workers in household market enterprises*).

Bağımsız çalışan sınıflandırmasını yapan bir görüş ise bağımsız çalışanlara ilişkin ayrımın çoğunlukla işçi çalıştıran ve çalıştırmayan bağımsız çalışanlar arasında olduğunu, ancak bu ayrımın bağımsız çalışanların çeşitliliğini görebilmek için yeterli olmadığını ifade ettikten sonra bağımsız çalışanları beş farklı kümede toplamıştır. Bunlar; istikrarlı şekilde kendi hesabına çalışanlar (İng. *stable own-account workers*), küçük tüccarlar ile çiftçiler (İng. *small traders and farmers*), işverenler (İng. *employers*), gizli bağımsız çalışanlar (İng. *concealed*) ve savunmasız bağımsız çalışanlardır (İng. *vulnerable*).[41] İşverenler ve istikrarlı şekilde kendi hesabına bağımsız çalışanlar, yürüttükleri işler üzerinde çok daha fazla bağımsızken; savunmasız ve gizli bağımsız çalışanlar genellikle daha

[38] Eurofound. *Self-employed or not Self-employed? Working Conditions of 'Economically Dependent Workers'*. Publications Office of the European Union, Luxembourg, 2013, s. 1 ve 2.
[39] Eurofound, Self-employed or not Self-employed, s. 2.
[40] İlgili sınıflandırma için bkz. (ET: 21.02.2025, https://www.ilo.org/sites/default/files/wcmsp5/groups/public/@dgreports/@stat/documents/meetingdocument/wcms_648693.pdf).
[41] Eurofound. *Exploring Self-employment in the European Union*. Publications Office of the European Union, Luxembourg, 2017, s. 15-26.

bağımlı ve işleri üzerinde daha az özerkliğe sahiptir.[42] Küçük tüccarlar ile çiftçiler ise hem olumlu hem de olumsuz çalışma koşullarının bir kombinasyonu oluşturmaktadır.[43]

Bağımsız çalışanlar hakkında yapılan diğer bir sınıflandırmada ise yedi kategori belirlenmiştir. Bunlar; orta ve büyük ölçekli işverenler (İng. *medium to big employer*), küçük ölçekli işverenler (İng. *small employer*), işçi statüsüne sahip olmayan çiftçiler (İng. *farmer: no employees*), bağımlı kendi hesabına çalışan, freelancer ve alt yükleniciler (İng. *dependent, own-account freelancer, subcontractor*), bağımsız kendi hesabına çalışan, freelancer ve alt yükleniciler (İng. *independent, own-account freelancer, subcontractor*), serbest meslek sahipleri (İng. *liberal professions*) ve diğerleridir.[44]

Sermaye yatırımı, işgücü piyasasında özerklik, kendi işinin sorumluluğu ve iş üzerindeki kontrolü ile işyerinde çalışanların varlığı gibi unsurlara bakılarak yapılan bir diğer ayrımda ise bağımsız çalışanlar beş ayrı sınıfta tasniflenmiştir. Bu sınıflar ise işlerini işçilerin yardımıyla yürüten girişimciler (İng. *entrepreneurs*), geleneksel serbest profesyoneller (İng. *free professionals*); zanaatkarlar, tüccarlar ve çiftçiler; yeni profesyoneller (İng. *new professionals*) ve vasıfsız işlerde çalışan, işlerini çalışanların yardımı olmadan yürüten, ancak bazen aile üyelerinden yardım alabilen serbest çalışanlardır.[45]

Kanımızca bağımsız çalışanlar üç sınıf altında toplanabilecektir. Bunlardan ilki "işçi çalıştıran bağımsız çalışan" olarak ifade edebileceğimiz işverenlerdir. İkincisi "işçi çalıştırmayan bağımsız çalışanlar"; üçüncüsü ise ekonomik olarak işi veren kişiye bağımlı olan, ancak kişisel/hukuki bağımlılığı bulunmayan "işçi benzeri çalışanlar"dır. Sosyal güvenlik hukuku açısından bu ayrım incelendiğinde 5510 sayılı Kanun, içlerinden sadece işveren kavramını kullanmaktadır. Burada işveren kavramı daha çok işçilerin primlerinin ödenmesinde, ödenmeyen primlerden doğacak sorumlulukta veya idari cezaların muhatabı gibi durumlarda yükümlü olan kişiyi ifade etmektedir. Başka bir deyişle hak sahibi olmada bağımsız çalışan, işçilerle ilgili sosyal güvenlik yükümlülüklerinden sorumlu kişi olmada işveren terimi tercih edilmektedir. Bu çerçevede 5510 sayılı Kanun'un kişi bakımından kapsamına sigortalı olma koşullarını sağlayan işverenler, işçi çalıştırmayan bağımsız çalışanlar ve işçi benzeri çalışanlar da girebilmektedir. Ancak yapılan bu ayrımda işçi benzeri çalışanlar sosyal risklere en açık gruptur. Özellikle bu kişilerin bir veya çok az sayıda müşteriye bağımlı olması sebebiyle işçi benzeri çalışanlar işsizlik riski karşısında işçilerle benzer bir konumdadır.

II. ULUSLARARASI HUKUKTA BAĞIMSIZ ÇALIŞANLAR İÇİN İŞSİZLİK SİGORTASI UYGULAMALARI

Sosyal güvenlik sistemleri incelendiğinde, bu sistemler büyük ölçüde öncelikle bağımlı çalışanlar düşünülerek tasarlanmıştır. İlerleyen süreçte belirli risk olasılıkları için sosyal güvenliğin kapsamı bağımsız çalışanlara kademeli olarak, ancak genellikle isteğe bağlılık esasına göre

[42] Eurofound, Exploring Self-employment, s. 18.
[43] Eurofound, Exploring Self-employment, s. 18.
[44] Eurofound. *Aspects of Non-standard Employment in Europe*. Publications Office of the European Union, Luxembourg, 2017, s. 12.
[45] Pedersini ve Coletto, s. 15.

genişletilmiştir.[46] Özellikle işsizlik sigortası açısından bağımsız çalışanların kapsam dışında bırakılmasının ilk nedeni, bu kişilerin bağımlı çalışanlara nispeten yüksek kazançlar elde edebilmeleridir. Bu da bağımsız çalışanların iyi bir mali durumda oldukları ve bu nedenle kendi mali güvenlik ağlarını kurmak isteyecekleri veya bunu yapabilecekleri algısını doğurmaktadır.[47] Böylece bağımsız çalışanlar alacakları işletmesel kararlarla, kazançlarını dilerse sosyal korumaya dilerse kendi işletmesini geliştirip mali gücünü arttırmaya kullanabilecektir.[48] İkinci olarak, işsizlik sigortası özelinde sağlanacak yardımları talep edebilmek için karşılaşılan işsizlik riskinin sigortalı tarafından istenmemesi, diğer bir deyişle bu riskin kendi iradesi dışında gerçekleşmesi gerekmektedir. Ancak söz konusu bağımsız çalışanlar olduğunda, örneğin bir işletmenin yahut işyerinin kapatılmasında irade dışılığın varlığını tespit etmek zordur.[49] Her ne kadar bu iki nedenden ötürü bağımsız çalışanların işsizlik riski karşısında kendi kendilerini koruyabilecekleri algısı bulunsa da özellikle COVID-19 pandemisi nedeniyle bağımsız çalışanların da işçiler gibi savunmasız olabileceği, bu nedenle sosyal korumanın bağımsız çalışanlar yararına genişletilmesi gerekliliği görülmeye başlanmıştır. [50]

Uluslararası belgelerde, bağımsız çalışanların işsizlik sigortasından yararlandırılması hakkında, doğrudan ya da dolaylı olarak Devletlere kimi görevler yüklenmektedir. Örneğin, Birleşmiş Milletler tarafından kabul edilen İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi (İng. *Universal Declaration of Human Rights*[51]) md. 25, herkesin işsizlik riskine karşı sosyal güvenlik hakkının bulunduğunu düzenlemektedir. Mezkûr maddenin birinci fıkrası; "*Herkesin, kendisi ve ailesi için yiyecek, giyim, konut, tıbbi bakım ve gerekli sosyal hizmetler de dahil olmak üzere sağlık ve refahı için yeterli bir yaşam standardına sahip olma ile işsizlik, hastalık, sakatlık, dulluk, yaşlılık veya kendi kontrolü dışındaki koşullardan kaynaklanan diğer geçim sıkıntısı durumlarında güvenlik hakkı vardır*" şeklindedir.

Bağımsız çalışanların işsizlik sigortası kapsamına alınması gerekliliği üzerine ILO'nun da çeşitli belgeleri bulunmaktadır. Bu çerçevede, ILO'nun sosyal güvenliğe ilişkin temel sözleşmesi olan 102 sayılı Sözleşme ön plana çıkmaktadır. 102 sayılı Sözleşme md. 19-24 arası işsizlik yardımlarına ayrılmıştır. Md. 19 hükmüne göre bu Sözleşmenin bu kısmının yürürlükte olduğu her Üye, korunan kişilere işsizlik yardımı sağlanmayı temin etmektedir. Mezkûr maddede "işçi" yerine "korunan kişi" (İng. *persons protected*) terimi tercih edilmiştir. 102 sayılı Sözleşme md. 21 düzenlemesi incelendiğinde ise korunan kişi kapsamına tüm ikamet edenler (İng. *residents*) de girebilmektedir. Bu vesileyle Sözleşmeye taraf Devlet, bağımsız çalışanların da işsizlik yardımlarından faydalanabilmesini sağlayabilecektir.

[46] International Social Security Association, s. 13.
[47] Eurofound. *Self-employment in the EU: Job Quality and Developments in Social Protection*. Publications Office of the European Union, Luxembourg, 2024, s. 45.
[48] Barrio, Alberto. "Unemployment Insurance for Platform Workers: Challenges and Approaches from a Comparative Perspective." *European Journal of Social Security*, Vol. 26, No. 2, 2024, s. 254; Weber, Enzo / Schoukens, Paul. "Unemployment Insurance for the Self-employed: A Conceptual Way Forward." *European Journal of Social Security*, Vol. 26, No. 2. 2024, s. 218; De Becker, Schoukens ve Weber, s. 100.
[49] Weber ve Schoukens, s. 218.
[50] Andor, László. "European Unemployment Insurance. From Undercurrent to Paradigm Shift." *Transfer*, Vol. 28, No. 2, 2022, s. 277 vd.
[51] İlgili Bildirge için bkz. (ET: 26.02.2025, https://www.un.org/en/about-us/universal-declaration-of-human-rights).

168 sayılı İstihdamın Geliştirilmesi ve İşsizliğe Karşı Korunma Sözleşmesi (İng. *C168 - Employment Promotion and Protection against Unemployment Convention, 1988*[52]) de bu belgelerden bir tanesidir. 168 sayılı Sözleşme md. 4 hükmüne göre bu Sözleşmeye taraf olan Devlet, işsizlik riskine karşı korunan kişi sayısını artırmalıdır. Keza md. 26 düzenlemesine göre taraf Devlet, iş arayan, işsiz olarak tanınmayan veya tanınmaktan vazgeçilen gibi birçok iş arayanlar kategorinin bulunduğunu dikkate alarak, iş arayanlar arasında yapılan on kategoriden en az üçüne, öngörülen şartlar ve koşullara uygun olarak sosyal yardım yapma yükümlülüğü altındadır. Bu on kategori arasında önceden bağımsız çalışanlar da bulunmaktadır.

Konu ile ilgili bir diğer düzenleme ise 67 sayılı Gelir Güvenliği Hakkında Tavsiyedir (*R067 - Income Security Recommendation, 1944*[53]). Mezkûr belgede sosyal sigorta programlarının birleştirilmesi veya eşgüdümünün sağlanması, bu programların bağımsız çalışanlar da dahil olmak üzere tüm çalışanlara ve ailelerine genişletilmesi ve eşitsizliklerin ortadan kaldırılması yoluyla gelir güvenliğinin sağlanması yönünde daha fazla adım atılması tavsiye edilmektedir. Bu kapsamda md. 14 hükmü gereği, işsizlik ödeneğinin ödenebilmesi için çalışanın bir işte düzenli olarak çalışama isteği olmalı ve uygun bir iş aramasına rağmen işsiz kalması nedeniyle kazanç kaybı yaşaması gereklidir. Görüldüğü üzere ilgili madde işsizlik yardımlarından yararlanmayı, herhangi bir işte çalışan (İng. *ordinarily employed*) diyerek sadece işveren yanında çalışan sigortalı nezdinde daraltmadığından, örneğin işçi benzeri çalışanların da işsizlik yardımlarından yararlanabilmesi mümkündür.

ILO, ekonomik krizlerin istihdamda yarattığı hasarın birçok çalışanı etkilediğini göz önünde bulundurarak 2009 yılında Küresel İşler Paktı (İng. *Recovering from the crisis: A Global Jobs Pact*[54]) isminde bir belge yayınlamıştır. İlgili belgede, bölgesel ve çok taraflı kuruluşların desteğiyle ekonomik, sosyal ve çevresel sürdürülebilirliği gözeterek ve sosyal korumayı da merkeze alarak, ülkelerin krizle mücadelesini güçlendirmek için benimsenebilecek dengeli ve gerçekçi politikalar önerilmektedir. Örneğin, uzun vadeli işsizlik riskini sınırlamak için iş yaratma desteklenmelidir. Bu bağlamda, bağlı ve bağımsız çalışanlar için mesleki ve girişimcilik becerileri geliştiren programlar uygulanarak iş arayanlara yardım edilmelidir. Keza herkes için, yeterli sosyal korumanın oluşturulması ve işsizlerle birlikte yoksul çalışanlar için kamu istihdam garanti planlarıyla birleştirilmiş gelir güvenliği de dahil olmak üzere temel bir sosyal koruma tabanının oluşturulması düşünülmelidir.

AB kaynakları incelendiğinde, bağımsız çalışanların da işsizlik sigortasından yararlanması gerektiğine dair düzenlemelerin bulunduğu görülmektedir. Bu maksatla AB'nin kurucu anlaşmalarından olan Avrupa Birliğinin İşleyişi Hakkında Anlaşma (İng. *Treaty on the Functioning of the European Union (TFEU)*) md. 151 vd. sosyal politikaya ayrılmıştır. Söz konusu Anlaşma md. 153 hükmüne göre, md 151'de yer alan sosyal politikaların gerçekleştirilmesine dair ortaya konulan

[52] İlgili Sözleşme bundan sonra "168 sayılı Sözleşme" olarak ifade edilecektir. Sözleşme için bkz. (ET: 28.02.2025, https://normlex.ilo.org/dyn/nrmlx_en/f?p=NORMLEXPUB:12100:0::NO::P12100_INSTRUMENT_ID:312313).

[53] İlgili Sözleşme için bkz. (ET: 28.02.2025, https://normlex.ilo.org/dyn/nrmlx_en/f?p=NORMLEXPUB:12100:0::NO::P12100_INSTRUMENT_ID:312405).

[54] Küresel İşler Paktı için bkz. (ET: 03.03.2025, https://www.ilo.org/sites/default/files/wcmsp5/groups/public/%40ed_norm/%40relconf/documents/meetingdocument/wcms_115076.pdf).

amaçlara ulaşmak niyetiyle Birlik, üye devletlerin işçilerin sosyal güvenliği ve sosyal korunması alanındaki faaliyetlerini desteklemektedir. Bununla birlikte, TFEU md. 352 temelinde, bağımsız çalışanların sosyal korumaya erişimle ilgili karşılaştıkları zorlukları çözebilmek adına Birlik eyleme geçebilmektedir.

Birlik üyelerinin bağımsız çalışanları da işsizlik sigortası kapsamına almasını teşvik amacıyla TFEU temel alınarak hazırlanan Avrupa Sosyal Haklar Sütunu (İng. *European Pillar of Social Rights*[55]) önem arz etmektedir.[56] Adil, kapsayıcı ve güçlü bir sosyal Avrupa için Sütunda yer alan yirmi ilkeden on ikincisi sosyal korumaya ilişkindir. On ikinci maddede, çalışanların ve benzer koşullar altında bağımsız çalışanların, çalışma ilişkilerinin türü ve süresi ne olursa olsun yeterli sosyal korumaya sahip olma hakkına sahip oldukları ifade edilmektedir. On üçüncü madde ise işsizlik yardımları başlığını taşımaktadır. İlgili maddeye göre işsizler, işgücü piyasasına (yeniden) entegre olmak için kamu istihdam hizmetlerinden yeterli destek alma ve makul süreli, yeterli düzeyde işsizlik yardımlarından yararlanma hakkına sahiptir.

Sosyal Koruma Hedefleri ve Politikalarının Yakınlaştırılmasına İlişkin 27 Temmuz 1992 Tarihli Tavsiye Kararı (İng. *Council Recommendation of 27 July 1992 on the Convergence of Social Protection Objectives and Policies*[57]) öncelikle sosyal koruma alanında ortaklaşa benimsenen hedefleri belirlemektedir. Bu bağlamda sosyal koruma alanındaki genel politikalar belirlenirken, mezkûr Kararın I.A.1.e düzenlemesi gereği üye devletler bağımsız çalışanlar için uygun sosyal koruma getirme ve/veya bunu geliştirme olanağını incelemelidir.

2019 tarihli Çalışanlar ve Bağımsız Çalışanlar İçin Sosyal Korumaya Erişim Hakkında Tavsiye Kararı (*8 November 2019 Council Recommendation on access to social protection for workers and the self-employed (2019/C 387/01)*[58]) ayrıca dikkate değerdir.[59] Söz konusu belge doğrultusunda, üye devletlerin sosyal koruma sistemlerini düzenleme yetkilerine halel gelmeksizin, üye devletlerdeki tüm çalışanların ve bağımsız çalışanların yeterli sosyal korumaya erişiminin sağlanması gereklidir. Ayrıca çalışanlar ile bağımsız çalışanların sosyal güvenliğinin asgari standartları belirlenmelidir. Sözü edilen Tavsiye, bir statüden diğerine geçen veya her iki statüye de sahip olan ve işsizlik de dahil olmak üzere sosyal koruma kapsamındaki risklerden birinin ortaya çıkması nedeniyle çalışmaları kesintiye uğrayan çalışanlar ve bağımsız çalışanları kapsamaktadır. Bununla birlikte, md. 3.2 düzenlemesinde belirtilen sigorta kolları açısından bağımsız çalışanlar da en azından isteğe bağlılık; koşullar uygun olduğunda ise zorunluluk temelinde sigortalı olmaları tavsiye edilmektedir.

---

[55] Avrupa Sosyal Haklar Sütunu için bkz. (ET: 04.03.2025, https://employment-social-affairs.ec.europa.eu/policies-and-activities/european-pillar-social-rights-building-fairer-and-more-inclusive-european-union_en).

[56] De Becker, Eleni. "The Principle of Adequate Social Protection in the European Pillar of Social Rights: Assessing the Instruments Used to Realise Its Potential." *European Journal of Social Security*, Vol. 26, No. 2, 2024, s. 288.

[57] İlgili Tavsiye Kararı için bkz. (ET: 04.03.2025, https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:31992H0442).

[58] İlgili Konsey Tavsiyesi için bkz. (ET: 28,02.2025, https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32019H1115(01)).

[59] De Becker, Eleni vd. "Mapping Social Protection Coverage for Platform Workers: A Comparative Analysis of Belgium, Italy and the Netherlands." *European Journal of Social Security*, Vol. 26, No. 1, 2024, s. 8; De Becker, s. 289.

Ulusal uygulamalara bakıldığında kimi ülkelerde bağımsız çalışanlar işsizlik sigortası kapsamı dışında tutulmaktadır. Örneğin Belçika, Bulgaristan, Kanada, Kıbrıs, Macaristan, Letonya, Hırvatistan, Slovakya, Slovenya ve Hollanda gibi ülkelerde durum böyledir.[60] Bununla birlikte bazı ülkeler, bağımsız çalışanları zorunlu olarak işsizlik sigortası kapsamına almışken; bazıları isteğe bağlı olarak sigorta kapsamına dahil etmektedir.

İrlanda örneğinde işsizlik sigortası bağımsız çalışanlar için zorunludur. 2019 tarihli İrlanda Sosyal Refah Kanunu (İng. *Social Welfare Act 2019*) bölüm 12A'da[61] bağımsız çalışanların talep edebilecekleri işsizlik yardımları (İng. *Jobseeker's benefit (self-employed)*) düzenlenmektedir. Bölüm 12A md. 68C'ye göre, bağımsız çalışanın işsizlik ödeneğinden faydalanabilmesi için öncelikle emeklilik yaşının altında olması; md. 68D'deki katkı koşullarını karşılaması; md. 68K(3) kapsamında bağımsız çalışan olmaması; çalışma yeteneğine sahip olması; yaşı, fiziği, eğitimi, mesleği, ikamet yeri ve ailevi koşulları göz önünde bulundurulduğunda kendisine uygun bir işi gerçekten araması ancak elde edememesi ve işsiz olduğunu kanıtlaması gerekmektedir.

Malta sosyal güvenlik hukukunda ise bazı bağımsız çalışanlar işsizlik sigortası kapsamına alınmaktadır. Malta Sosyal Güvenlik Kanunu'na (İng. *Social Security Act*[62]) göre bağımsız çalışanlar, serbest meslek sahibi (İng. *self-employed person*) ve kendi işini yapan (İng. *self-occupied*) olarak ikiye ayrılmaktadır. Serbest meslek sahibi kişi henüz altmış beş yaşını doldurmamış, Malta'da çalışarak ikamet eden ve kendi işini yapan statüsünde olmayan olarak tanımlanmaktadır. Kendi işini yapan ise yıllık 910 avroyu aşan kazanç elde edilen bir faaliyette bulunandır. Bu ayrımın önemi, kimin zorunlu olarak işsizlik sigortası kapsamına alınacağıyla ilgilidir. Söz konusu Kanun md. 30 hükmü gereği kendi işini yapanlar işsizlik sigortasının kapsamına dahilindeyken, serbest meslek sahibi kişi mezkûr sigorta kapsamı dışında tutulmaktadır.[63]

Alman sosyal güvenlik hukukuna bakıldığında işsizlik sigortasına ait temel düzenleme Alman Sosyal Kanunu'nda (Alm. *Sozialgesetzbuch (SGB)*) yer almaktadır. SGB'nin III. kitabında düzenlenen işsizlik sigortası kapsamına öncelikle §24-(1) gereği işçiler zorunlu olarak girmektedir. Bununla birlikte §27 ve §28 SGB'de sigortalı sayılmayan kişiler belirtilmiş; §28a'da da isteğe bağlı sigortalı olabilecekler düzenlenmiştir. 2006 yılında yapılan değişiklik sonrası belirli koşullar dahilinde bağımsız çalışanlara da isteğe bağlı olarak işsizlik sigortasından yararlanabilme imkânı getirilmiştir.[64] Bu çerçevede, §28a-(1)-2 SGB[65] hükmü neticesinde haftada en az on beş saat kendi işini yürüten bağımsız çalışanlar işsizlik sigortasından yararlanabilmektedir. Almanya'da işsiz kalan

[60] Eurofound. *Social Protection 2.0: Unemployment and Minimum Income Benefits*. Publications Office of the European Union, Luxembourg, 2024, s. 19-21; Barrio, s. 254; Weber ve Schoukens, s. 218. Ayrıca bkz. (ET: 04.03.2025, https://www.missoc.org/missoc-database/comparative-tables/).

[61] Sosyal Refah Kanunu bölüm 12A için bkz. (ET: 06.03.2025, https://www.irishstatutebook.ie/eli/2019/act/34/section/5/enacted/en/html).

[62] İlgili Kanun için bkz. (ET: 04.03.2025, https://legislation.mt/eli/cap/318/eng).

[63] Bkz. (ET: 04.03.2025, https://www.missoc.org/missoc-database/comparative-tables/).

[64] Elke, Jahn / Angelina, Springer. *Arbeitslosenversicherung: Auch Selbstständige nehmen Unterstützung in Anspruch, IAB-Kurzbericht, No. 26*. Institut für Arbeitsmarkt- und Berufsforschung, Nürnberg, 2013, s. 1; Wießner, Frank / Evers, Katalin / Michael Schleinkofer. "An Examination of the Voluntary Extended Unemployment Insurance for the Self-employed in Germany." *Sozialer Fortschritt*, Vol. 65, No. 7, 2016, s. 172; Granzow, Felix / Jahn, Elke J. / Oberfichtner, Michael. *Arbeitslosenversicherung für Selbstständige: Wer Kann sich (nicht) Versichern?, IAB- Forschungsbericht, No. 19*. Institut für Arbeitsmarkt- und Berufsforschung, Nürnberg, 2022, s. 8.

[65] İlgili madde için bkz. (ET: 01.03.2025, https://www.sozialgesetzbuch-sgb.de/sgbiii/28a.html).

bağımsız çalışanın talep edebileceği bir diğer yardım vatandaşlık yardımıdır (Alm. *Bürgergeld*). Bağımsız çalışma faaliyeti neticesinde eğer bağımsız çalışan makul bir yaşam sürmeyi sağlayacak kadar gelir elde edemiyorsa, ihtiyaç halinde makul bir asgari yaşam standardını garanti altına almak adına bu yardımı SGB ikinci kitap çerçevesinde talep edebilmektedir.

Avusturya sosyal güvenlik hukuku incelendiğinde ise bağımsız çalışanlar zorunlu olarak işsizlik sigortası kapsamına alınmamışken, işçi benzeri çalışanlar zorunlu olarak sisteme dahil edilmektedir.[66] Avusturya'da bağımsız çalışanların işsizlik riskine karşı korunmasını düzenleyen temel kanunlardan biri İşsizlik Sigortası Kanunu'dur (Alm. *Arbeitslosenversicherungsgesetz (AIVG)*[67]). AIVG'ye göre iki grup bağımsız çalışan işsizliğe karşı korunmaktadır. Bunlardan ilki, isteğe bağlı olarak işsizlik sigortasına dahil olan bağımsız çalışanlardır (Alm. *Erwerbstätige Personen*). § 3.1 AIVG'e göre çalışmaları nedeniyle Mesleki Sosyal Güvenlik Kanunu [Alm. *gewerblichen Sozialversicherungsgesetz (SVG)*] kapsamında zorunlu yaşlılık sigortasına tabi olan veya § 5 SVG uyarınca bu zorunlu sigortadan muaf tutulan bağımsız çalışanlar, § 1.2.e AIVG uyarınca yaşları nedeniyle zorunlu işsizlik sigortasından muaf tutulmadıkları takdirde işsizlik sigortasına dahil edilebilmektedir. Bununla birlikte işçi olarak işsizlik yardımı alma hakkı elde eden ve bağımsız çalışan olarak gerçekleştirdiği faaliyetlerinin sonunda bu yardımları §15(5), 80(10) ve 81(10) AlVG'e göre talep edebilenler de işsizlik sigortası kapsamındadır.[68]

III. TÜRK SOSYAL GÜVENLİK HUKUKUNDA BAĞIMSIZ ÇALIŞANLAR İÇİN İŞSİZLİK SİGORTASI UYGULAMASI: ESNAF AHİLİK SANDIĞI SİGORTASI

Türk sosyal güvenlik hukukunda işsizlik nedeniyle uğranılan gelir kaybına karşı getirilen ekonomik güvenceler, kısa vadeli sigorta dalı olan işsizlik sigortası kapsamında 4447 sayılı Kanun'da yer almaktadır. Sözü edilen Kanun incelendiğinde, 2017 yılına kadar işsizlik sigortasının kişi bakımından kapsamında, bir işyerinde iş sözleşmesine dayalı olarak çalışan ve çalıştığı süre içerisinde işsizlik sigortası primi ödeyen kimseler bulunmaktaydı. Başka bir deyişle, işsizlik sigortasından sadece bağımlı çalışanlar faydalanmaktaydı. Ancak bu durum 6824 sayılı Bazı Alacakların Yeniden Yapılandırılması ile Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun[69] (6824 sayılı Kanun) ile değiştirilmiştir. 6824 sayılı Kanun md. 9'la 4447 sayılı Kanun'a dahil edilen ek md. 6 ile bir tür işsizlik sigortası olan "Esnaf Ahilik Sandığı sigortası" kabul edilmiş ve bu vesileyle bağımsız çalışanların zorunlu sigortalı olarak işsizlik riskine karşı korunması amaçlanmıştır.[70] Ancak Esnaf Ahilik Sandığı sigortası uygulamasının yürürlük tarihi devamlı olarak

[66] Pfalz, Thomas. "Unemployment Protection for Self-employed Persons and Platform Workers in Austria." *European Journal of Social Security*, Vol. 26, No. 2, 2024, s. 109-122, s. 112.

[67] Avusturya İşsizlik Sigortası Kanunu için bkz. (ET: 27.02.2025, https://www.ris.bka.gv.at/GeltendeFassung.wxe?Abfrage=Bundesnormen&Gesetzesnummer=10008407).

[68] Pfalz, s. 117.

[69] RG. 08.03.2017-30001.

[70] Esnaf Ahilik Sandığı Sigortası hakkında bkz. Özdemir, Cumhur Sinan. "Esnaf Ahilik Sandığı veya Esnaf İşsizlik Sigortası Neler Getiriyor?." *Mali Çözüm*, S. 143, 2017, s. 275 vd.; Köme Akpulat, Ayşe. "Bağımsız Çalışanların İşsizlik Sigortası: Esnaf Ahilik Sandığı Sigortası." *Sicil*, S. 41, 2019, s. 166-182, s. 173 vd.; Dulay Yangın, Dilek. "4447 sayılı Kanun'un Esnaf Ahilik Sandığı'na İlişkin Hükümleri ve Değerlendirilmesi." *İş Hukuku ve Sosyal Güvenlik Hukuku Dergisi*, S. 65, 2020, s. 191 vd.; Metin, Tuğçe. *Bir Sosyal Güvenlik Aracı Olarak Esnaf Ahilik Sandığı Uygulaması Tutum Analizi: Kahramanmaraş İli Örneği*. Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2021, s. 53 vd.; Çiftçi, Sezgin. *İşsizlik Sigortası Kanunu Ek Madde 6 Kapsamında Esnaf Ahilik Sandığı Sigortası*. Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2022, s. 47 vd.; Özcan, Hakan. "Türkiye'de Esnaf

ertelenmiştir. Bu ertelemelerden en sonuncusu 7537 sayılı Devlet Memurları Kanunu ile Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun[71] md. 24 ile yapılmış; 4447 sayılı Kanun ek md. 6'nın yürürlük tarihi 01.01.2028 olarak belirlenmiştir.

A. Esnaf Ahilik Sandığı Sigortasının Kişi Bakımından Kapsamı

Esnaf Ahilik Sandığı sigortasının kişi bakımından kapsamı, 4447 sayılı Kanun ek md. 6/4 ile belirlenmektedir. Buna göre; "*5510 sayılı Kanunun 50 nci maddesi kapsamındaki isteğe bağlı sigortalılar, 10/7/1953 tarihli ve 6132 sayılı At Yarışları Hakkında Kanuna tabi jokey ve antrenörler, köy ve mahalle muhtarları ile tarımsal faaliyette bulunanlar hariç olmak üzere; 5510 sayılı Kanunun 4 üncü maddesinin birinci fıkrasının (b) bendi kapsamında hizmet akdine bağlı olmaksızın kendi adına ve hesabına bağımsız çalışanlar*" sigortalı sayılmaktadır. Bu düzenleme neticesinde Esnaf Ahilik Sandığı sigortalısı sayılan kişiler şu şekildedir:

1. Ticarî kazanç veya serbest meslek kazancı nedeniyle gerçek veya basit usulde gelir vergisi mükellefi olanlar
2. Gelir vergisinden muaf olup, esnaf ve sanatkâr siciline kayıtlı olanlar
3. Anonim şirketlerin yönetim kurulu üyesi olan ortakları, sermayesi paylara bölünmüş komandit şirketlerin komandite ortakları, diğer şirket ve donatma iştiraklerinin ise tüm ortakları.

Esnaf Ahilik Sandığı sigortalısı olarak kabul edilen ilk grup ticarî kazanç veya serbest meslek kazancı nedeniyle gerçek veya basit usulde gelir vergisi mükellefi olanlardır. 193 sayılı Gelir Vergisi Kanunu[72] (GVK) md. 37 ticari kazancın tarifini yapmaktadır. Söz konusu hükme göre, "*her türlü ticari ve sınai faaliyetlerden doğan kazanç*" ticari kazanç sayılmaktadır. Ayrıca ilgili maddenin ikinci fıkrasında ticari kazanç kabul edilen kazançlar sıralanmaktadır.[73] Basit usulde ticari kazancın tespiti de GVK md. 46-51 arasında düzenlenmektedir. Bu çerçevede, basit usulle vergilendirilme şartlarını taşımayan gelir vergisi mükelleflerinin ticari kazançları gerçek usule göre belirlenmektedir. Keza mezkûr Kanun md. 46/6 düzenlemesine göre "*basit usule tabi olmanın şartlarından herhangi birini takvim yılı içinde kaybedenler, ertesi takvim yılı başından itibaren gerçek usulde*" vergilendirilecektir.

Sicil Açılış-Kapanış İlişkisi ve Esnaf İşsizlik Sigortası İhtiyacı Üzerine Bir Çalışma." *Uluslararası Ekonomi Siyaset İnsan ve Toplum Bilimleri Dergisi*, C. 6, S. 2, 2023, s. 125 vd.; Sözer, Ali Nazım. *İşçi, Bağımsız Çalışan ve Kamu Görevlileri Bakımından Türk Sosyal Sigortalar Hukuku*. Beta Yayınevi, İstanbul, 2023, s. 571; Gizem Sarıbay Öztürk, Gizem. "Esnaf Ahilik Sandığı Sigortası." *Hukuk ve Adalet Eleştirel Hukuk Dergisi*, Özel Sayı, 2023, s. 435 vd.; Cengiz, Selçuk. "Esnaf Ahilik Sandığı Sigortası." *Socrates Journal of Interdisciplinary Social Researches*, C. 11, S. 55, 2025, s. 65 vd.; Güzel, Okur ve Caniklioğlu, s. 807; Alper, s. 415 vd.; Yardımcıoğlu, s. 167 vd.; Bulun Tokkaş, s. 435 vd.; Sümer, s. 315 vd.

[71] RG. 27.12.2024-32765.

[72] RG. 31.12.1960-10700.

[73] GVK md. 37/2 düzenlemesine göre ticari kazanç kabul edilen kazançlar şunlardır: 1. Maden, taş ve kireç ocakları, kum ve çakıl istihsal yerleri ile tuğla ve kiremit harmanlarının işletilmesinden; 2. Coberlik işlerinden; 3. Özel okul ve hastanelerle benzeri yerlerin işletilmesinden; 4. Gayrimenkullerin alım, satım ve inşa işleriyle devamlı olarak uğraşanların bu işlerinden; 5. Kendi nam ve hesaplarına menkul kıymet alım-satımı ile devamlı olarak uğraşanların bu faaliyetlerinden; 6. Satın alınan veya trampa suretiyle iktisap olunan arazinin iktisap tarihinden itibaren 5 yıl içinde parsellenerek bu müddet içinde veya daha sonraki yıllarda kısmen veya tamamen satılmasından; elde edilen kazançlar; 7. Diş protezciliğinden elde edilen kazançlar.

GVK md. 65 ise serbest meslek kazancını tanımlamaktadır. Buna göre, her türlü serbest meslek faaliyetinden doğan kazanç serbest meslek kazancıdır. Serbest meslek faaliyeti ise "*sermayeden ziyade şahsi mesaiye ilmi veya mesleki bilgiye veya ihtısasa dayanan ve ticari mahiyette olmıyan işlerin iş verene tabi olmaksızın şahsi sorumluluk altında kendi nam ve hesabına yapılmasıdır*".

Gelir vergisinden muaf olup esnaf ve sanatkâr siciline kayıtlı olanlar, Esnaf Ahilik Sandığı sigortalısı olarak kabul edilen ikinci gruptur. Öncelikle, GVK md. 9'da vergiden muaf tutulan esnafın kimler olduğu düzenlenmektedir. GVK md. 9/1'de 11 bent halinde yazılı şekil ve suretle çalışan ticaret ve sanat erbabı kişiler gelir vergisinden muaf tutulmaktadır.[74] Esnaf ve sanatkâr tanımı ise 5362 sayılı Esnaf ve Sanatkârlar Meslek Kuruluşları Kanunu'nda[75] (5362 sayılı Kanun) yer almaktadır. 5362 sayılı Kanun md. 3/1-(a) bendine göre esnaf ve zanaatkar; "*ister gezici ister sabit bir mekânda bulunsun, Esnaf ve Sanatkâr ile Tacir ve Sanayiciyi Belirleme Koordinasyon Kurulunca belirlenen esnaf ve sanatkâr meslek kollarına dahil olup, ekonomik faaliyetini sermayesi ile birlikte bedenî çalışmasına dayandıran ve kazancı tacir veya sanayici niteliğini kazandırmayacak miktarda olan, basit usulde vergilendirilenler ve işletme hesabı esasına göre deftere tabi olanlar ile vergiden muaf bulunan meslek ve sanat sahibi*" kimselerdir. Böylece, GVK md. 9'un ilgili bentlerinde belirtilen ticaret ve sanat erbabından 5362 sayılı Kanun md. 3/1-(a) tanımına uygun esnaf ve sanatkârdan sicile kayıtlı olanlar, Esnaf Ahilik Sandığı sigortası kapsamında bulunmaktadır.

Esnaf Ahilik Sandığı sigortalısı olarak kabul edilen son grup ise anonim şirketlerin yönetim kurulu üyesi olan ortakları, sermayesi paylara bölünmüş komandit şirketlerin komandite ortakları, diğer şirket ve donatma iştiraklerinin ise tüm ortaklarıdır. Görüldüğü üzere anonim şirkette yönetim kurulu üyesi olan ortaklar; sermayesi paylara bölünmüş komandit şirketlerde komandite ortaklar; limited kollektif ve adi komandit şirketlerde tüm ortaklar ve donatma iştirakinin tüm ortakları sigorta kapsamındadır.

Esnaf Ahilik Sandığı sigortalısı sayılma açısından dikkat edilmesi gereken bir diğer düzenleme 5510 sayılı Kanun md. 6 olacaktır. İlgili maddenin birinci fıkrasının (k) bendi gereğince "*kendi adına ve hesabına bağımsız çalışanlardan gelir vergisinden muaf olup, esnaf ve sanatkâr siciline kayıtlı olanlardan, aylık faaliyet gelirlerinden bu faaliyetine ilişkin masraflar düşüldükten sonra kalan tutarı, prime esas günlük kazanç alt sınırının otuz katından az olduğunu belgeleyenler*" ile md. 6/1-(h) hükmü gereği "*4 üncü maddenin birinci fıkrasının (b) ve (c) bentleri gereği sigortalı sayılması gerekenlerden 18 yaşını doldurmamış olanlar*" 5510 sayılı Kanun md. 4'e göre sigortalı sayılmamaktadır. Dolayısıyla kişi her ne kadar 4447 sayılı Kanun ek md. 6 bağlamında bağımsız çalışan olsa da 5510 sayılı Kanun md. 6/1-(h) ve (k) şümulündeyse Esnaf Ahilik Sandığı sigortası kapsamı dışında kalacaktır.[76]

[74] GVK md. 9/1 düzenlemesine göre vergiden muaf esnaflar arasında örneğin "*motorlu nakil vasıtaları kullanmamak şartı ile gezici olarak veya bir işyeri açmaksızın perakende ticaret ile iştigal edenler*" ve "*bir işyeri açmaksızın gezici olarak ve doğrudan doğruya müstehlike iş yapan hallaç, kalaycı, lehimci, musluk tamircisi, çilingir, ayakkabı tamircisi, kundura boyacısı, berber, nalbant, fotoğrafçı, odun ve kömür kırıcısı, çamaşır yıkayıcısı ve hamallar gibi küçük sanat erbabı*" sayılmaktadır.

[75] RG. 07.06.2005-25852.

[76] Köme Akpulat, s. 175; Dulay Yangın, s. 195.

Esnaf Ahilik Sandığı sigortalılığının ne zaman başlayacağı da 4447 sayılı Kanun'da düzenlemektedir. İlgili Kanun ek md. 6/5 hükmüne göre zorunlu sigortalılık başlangıcı mezkûr maddenin yürürlüğe girdiği tarih olacaktır. Eğer faaliyete yürürlük tarihinden daha sonra başlanmış ise başlanılan tarih itibariyle Esnaf Ahilik Sandığı sigortalısı olunacaktır. Bu bağlamda 5510 sayılı Kanun md. 7/1-(b), md. 4/1-(b) kapsamında sigortalı olanların sigortalılığının başlangıcını düzenlemektedir.[77]

B. Esnaf Ahilik Sandığı Sigortasının Yönetimi ve Finansmanı

Esnaf Ahilik Sandığı sigortasını işsizlik sigortasından ayıran noktalardan birisi sigortanın yönetimine ilişkindir. 4447 sayılı Kanun, işsizlik sigortası primlerinin toplanması ve her türlü hizmet ve işlemlerin yapılması için "İşsizlik Sigortası Fonu" kurmuştur. Yine aynı Kanun, İşsizlik Sigortası Fonundan ayrı fakat bu fona benzer bir şekilde "Esnaf Ahilik Sandığını" kabul etmiştir. 4447 sayılı Kanun ek md. 6/1 düzenlemesi bu durumu "*Esnaf Ahilik Sandığının gerektirdiği görev ve hizmetler için malî kaynak sağlamak, piyasa şartlarında kaynakları değerlendirmek, bu Kanunun öngördüğü ödemelerde bulunmak üzere Esnaf Ahilik Sandığı kurulmuştur. Esnaf Ahilik Sandığı, Kurum Yönetim Kurulunun kararları çerçevesinde işletilir ve yönetilir. Esnaf Ahilik Sandığı, Fon kaynakları ile aynı usul ve esaslar çerçevesinde değerlendirilir. Esnaf Ahilik Sandığı, Sayıştay tarafından denetlenir*" biçiminde ifade etmektedir. Görüldüğü üzere Esnaf Ahilik Sandığı, İşsizlik Sigortası Fonundan bağımsız ancak aynı usul ve esaslar çerçevesinde yürütülen bir fondur.

Esnaf Ahiliği Sandığı sigortasının gelir ve giderleri 4447 sayılı Kanun ek md. 6/2'de yer almaktadır. Buna göre Esnaf Ahilik Sandığının gelir kalemlerini, Esnaf Ahilik Sandığı primleri; bu primlerin değerlendirilmesinden elde edilen kazanç ve iratlar; Esnaf Ahilik Sandığının açık vermesi durumunda Devletçe sağlanacak katkılar; sigortalılardan alınacak ceza, gecikme zammı ve faizleri ile ve diğer gelir ve kazançlar ile bağışlar oluşturmaktadır. Gider kalemleri ise aynı fıkra gereği, Sandık ödenekleri, 5510 sayılı Kanun gereği ödenen sigorta primleri, 4447 sayılı Kanun md. 48/7'de sayılan hizmetlere ilişkin giderler; Esnaf Ahilik Sandığı hizmetlerinin yerine getirilebilmesi için Yönetim Kurulunun onayı üzerine Türkiye İş Kurumu (Kurum) tarafından yapılan giderler ile hizmet binası kiralanması, hizmet satın alınması, bilgisayar, bilgisayar yazılım ve donanımı alım giderleridir.

Her sigorta türünde olduğu üzere Esnaf Ahiliği Sandığı sigortasının başlıca geliri, sigortalılardan alınan primlerdir. 4447 sayılı Kanun ek md. 6/6 hükmü gereği toplanılacak primlerin oranı, sigortalının 5510 sayılı Kanun md. 80 ve 82'de belirtilen prime esas günlük kazancından, %2 sigortalı ve %1 Devlet payı olarak belirlenmiştir. Ancak, sigortalılardan alınacak günlük prim tutarı, prime esas günlük kazanç alt sınırının iki katı üzerinden hesaplanacak tutardan fazla olamayacaktır. Bu bağlamda, 5510 sayılı Kanun md. 4/1-(b) kapsamındaki sigortalılar %34,5 oranında prim öderken, %2'lik Esnaf Ahiliği Sandığı sigortası ile birlikte bu oran %36,5'a çıkacaktır.[78] Ayrıca, 01.01.2025

[77] Sigorta hak ve yükümlülükleri 5510 sayılı Kanun md. 4/1-(b) bendi kapsamında sigortalı sayılanlardan, gelir vergisi mükellefi olanlar ile şahıs şirketlerinden kolektif, adi komandit şirketlerin komandite ve komanditer ortakları ve donatma iştiraki ortaklarının vergi mükellefiyetlerinin başladıkları tarihten; sermaye şirketlerinden limited şirket ortakları ile sermayesi paylara bölünmüş komandit şirketlerin komandite ortaklarının, şirketin ticaret sicil memurluklarınca tescil edildikleri tarihten; anonim şirketlerin yönetim kurulu üyesi olan ortaklarının yönetim kuruluna seçildikleri tarihten; gelir vergisinden muaf olanların ise esnaf ve sanatkâr siciline kayıtlı oldukları tarihten itibaren başlamaktadır.

[78] Özdemir, s. 277.

ile 31.12.2025 tarihleri arasında pirime esas günlük kazancın alt sınırı 866,85 TL, aylık kazanç alt sınırı 26.005,50 TL; günlük kazanç üst sınırı 6.501,38 TL ve aylık kazanç üst sınırı 195.041,40 TL olarak belirlenmiştir.[79] Bu vesileyle ödenecek olan Esnaf Ahiliği Sandığı sigortası prim borcu, sigortalı için aylık en az 520,11 TL (866,85 x %2 x 30)'dir. Keza aylık kazanç üst sınırından hesaplandığında sigortalının 3.904,42 TL (6.501,38 x %2 x 30) ödemesi gerekse de sigortalından alınacak prim, prime esas günlük kazanç alt sınırının iki katı üzerinden hesaplanacak tutardan fazla olamayacağından, sigortalı için aylık en fazla 1.040,22 TL borç çıkacaktır. Dolayısıyla, 52.011 TL ile 195.041,40 TL arasında kazanç beyan eden sigortalılar 1.040,22 TL sigorta primi ödeyecektir. Son olarak, herhangi bir nedenle sigortalılık durumunun sona ermesi hâlinde, o ana kadar sigortalıdan kesilen Esnaf Ahilik Sandığı primleri ile Devlet payı sigortalıya iade edilmeyecektir. Buna karşılık, Esnaf Ahilik Sandığına sigortalılarca ödenen primler, kazancın tespitinde gider olarak kabul edilecektir.

C. Esnaf Ahilik Sandığı Sigortasından Sağlanan Yardımlar

1. Esnaf Ahilik Sandığı Ödeneği

4447 sayılı Kanun ek md. 6/9'da Kurumca sigortalıya sağlanacak yardım ve hizmetler düzenlenmektedir. Bu çerçevede işsiz kalan sigortalıya Kurum tarafından sağlanan temel yardım Esnaf Ahilik Sandığı ödeneğidir. Ödeneğin sigortalıya verilmesinin amacı, sigortalının işsiz kaldığı dönemdeki gelir kaybının bir nebze de olsa telafisidir.[80] Ödeneğe hak kazabilmek içinse sigortalılığın öncelikle "iflas istemiyle mahkemeye başvurulmuş olmak" veya "iflasa tabi olmamakla birlikte işyerini kapatmak" suretiyle sona ermesi gereklidir.

Sigortalının ödeneğe hak kazanabildiği ilk durum sigortalılığın, iflas istemiyle mahkemeye başvurulmuş olunması nedeniyle sona ermesidir. Bu bağlamda 2004 sayılı İcra İflas Kanunu[81] (İİK) md. 43, iflas yoluyla takip yapılabilecek kişileri düzenlemektedir. Mezkûr maddeye göre iflas yolu ile takip ancak 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu[82] (TTK) gereğince tacir sayılan veya tacirler hakkındaki hükümlere tabi bulunanlar ile özel kanunlara göre tacir olmadıkları halde iflasa tabi oldukları bildirilen gerçek veya tüzel kişiler hakkında yapılmaktadır. Kimlerin tacir sayılacağı TTK'da belirlenmektedir. Bu çerçevede, TTK md. 12/1 hükmüne göre "*bir ticari işletmeyi, kısmen de olsa, kendi adına işleten kişi*" tacir olarak kabul edilmektedir. Keza TTK md. 16, "*ticaret şirketleriyle, amacına varmak için ticari bir işletme işleten vakıflar, dernekler ve kendi kuruluş kanunları gereğince özel hukuk hükümlerine göre yönetilmek veya ticari şekilde işletilmek üzere Devlet, il özel idaresi, belediye ve köy ile diğer kamu tüzel kişileri tarafından kurulan kurum ve kuruluşları*" da tacir saymaktadır. Türk ticaret hukukunda, ticaret şirketleri türleri ise TTK md. 124/1'de yer almakta; "*kollektif, komandit, anonim, limited ve kooperatif*" şirketler ticari şirket olarak kabul edilmektedir. TTK'nın ilgili maddeleri, İİK md. 43 ve 4447 sayılı Kanun ek md. 6 birlikte değerlendirildiğinde; tacir sıfatını haiz ticaret şirketlerine karşı sigortalının kendisi yahut alacaklılar iflas istemiyle mahkemeye başvurduğunda, her ne kadar tacir sıfatı ticari şirketlerde olsa da anonim

[79] Bkz. (Mart 08.03.2025, https://www.sgk.gov.tr/Content/Post/2e0c9e1a-2cfe-4456-af10-49d3de0c58ba/Prime-Esas-Kazanc-Miktarlari-2025-02-10-10-07-31).
[80] Dulay Yangın, s. 197.
[81] RG. 09.06.1932-2128.
[82] RG. 13.01.2011-27846.

şirketin yönetim kurulu üyesi olan ortaklar, sermayesi paylara bölünmüş komandit şirkette komandite ortaklar ve diğer şirketlerde tüm ortaklar Esnaf Ahilik Sandığı ödeneği talep edebilecektir.[83]

Sigortalının ödeneğe hak kazanabildiği ikinci durum iflasa tabi olmamakla birlikte işyerini kapatmak suretiyle sigortalılığın sona ermesidir. Bu koşul, ticarî kazanç veya serbest meslek kazancı nedeniyle gerçek veya basit usulde gelir vergisi mükellefi olanlar ile gelir vergisinden muaf olup, esnaf ve sanatkâr siciline kayıtlı olanları yakından ilgilendirmektedir. Bu bağlamda 5510 sayılı Kanun md. 9 sigortalılığın sona erdiği zamanları belirlemektedir. İlgili Kanun md. 9/1-(b)-1 hükmü gereğince, gelir vergisi mükellefi olanlar için sigortalılığın sona erme anı mükellefiyetlerini gerektiren faaliyetlerine son verdikleri tarihtir. Md. 9/1-(b)-2 düzenlemesi neticesinde ise gelir vergisinden muaf olanlar için sigortalılığın sona erdiği an, esnaf ve sanatkâr sicili kaydının silindiği veya ek md. 6/1-(k) kapsamına girdiği tarihtir. Görüldüğü üzere 4447 sayılı Kanun ek md. 6, işyerini kapatmak suretiyle sigortalılığın sona ermesinden bahsetmiş olsa da gelir vergisinden muaf olup, esnaf ve sanatkâr siciline kayıtlı olanlar için sadece işyerini kapatmak yetmeyecek; ayrıca esnaf ve sanatkâr sicilinden de kayıtlarının silinmesi gerekecektir.

Bilindiği üzere, 5510 sayılı Kanun'da, md. 4/1-(b) kapsamında sigortalılara ödenecek ödeneklerde, bu sigortalıların prim ve prime ilişkin her türlü borçlarının ödenmiş olması şartı aranmaktadır. Benzer bir düzenleme ek md. 6/13'te "Esnaf Ahilik Sandığı primi ve bu prime ilişkin herhangi bir borcunun olmaması" şeklinde bulunmaktadır. Ancak aynı fıkraya göre, "*sigortalılığının sona ermesinden önceki en fazla 90 günlük süreye ilişkin Esnaf Ahilik Sandığı prim borcu olan sigortalılar, bu maddede sayılan diğer şartları sağlamaları ve bu döneme ilişkin Esnaf Ahilik Sandığı prim borçlarının alacakları ödenekten tahsil edilmesi kaydıyla*" Esnaf Ahilik Sandığı ödeneğinden faydalanabilmektedir. Ayrıca, "*21/7/1953 tarihli ve 6183 sayılı Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanunun 48 inci maddesine göre tecil ve taksitlendirilmiş veya ilgili diğer kanunlar uyarınca prim borçları yeniden yapılandırılmış Esnaf Ahilik Sandığı prim borcu olanlar, tecil ve taksitlendirmeleri veya yapılandırmaları bozulmamış olması şartıyla Esnaf Ahilik Sandığı ödeneğinden"* yararlandırılmaktadır.

Ödeneğe hak kazanabilmenin bir diğer koşulu ise ek md. 6/13'e göre sigortalıların, sigortalılığının sona erdiği tarihi izleyen günden itibaren otuz gün içinde Kuruma doğrudan veya elektronik ortamda başvurarak, yeni bir iş almaya hazır olduklarını kaydettirmeleridir. Sigortalının otuz günlük süreyi geçirmesi ödeneği talep edebilmesi önünde engel oluşturmamaktadır. Sadece, mücbir sebepler dışında, başvuruda gecikilen süre Esnaf Ahilik Sandığı ödeneği almaya hak kazanılan toplam süreden düşülmektedir.

Günlük Esnaf Ahilik Sandığı ödeneği, sigortalının son dört aylık prime esas kazançları dikkate alınarak hesaplanan günlük ortalama kazancının %40'ı olarak belirlenmektedir. Ancak ödeneğin miktarına üst sınır da getirilmiştir. Hesaplanan Esnaf Ahilik Sandığı ödeneği miktarı, ek md. 6/11 gereği İş Kanunu md. 39'a göre belirlenen aylık asgari ücretin brüt tutarının %80'ini geçemeyecektir. Dolayısıyla 2025 yılı için belirlenen asgari brüt ücret 26.005,50 TL olduğu dikkate alındığında sigortalıya ödenecek ödenek 10.402 TL ile 20.804,4 TL arasında değişecektir.

[83] Centel, s. 349; Çiftçi, s. 93; Akpulat, s. 177.

Sigortalıya kaç gün boyunca Esnaf Ahilik Sandığı ödeneği verileceği ise ek md. 6/12'de yer almaktadır. Buna göre sigortalılığın sona ermesinden önceki son 120 gün sürekli çalışmış olanlardan, son üç yıl içinde;

- 600 gün faaliyetini sürdüren ve Esnaf Ahilik Sandığı primi ödemiş olanlara 180 gün,
- 900 gün faaliyetini sürdüren ve Esnaf Ahilik Sandığı primi ödemiş olanlara 240 gün,
- 1080 gün faaliyetini sürdüren ve Esnaf Ahilik Sandığı primi ödemiş olanlara 300 gün,

süre ile Esnaf Ahilik Sandığı ödeneği verilecektir.

Sigortalıya ödenen ödeneğin hangi durumlarda kesileceği ek md. 6/14'te "*52 nci madde hükümleri, Esnaf Ahilik Sandığı sigortası ve sigortalıları bakımından da kıyasen uygulanır*" şeklinde ifade edilmektedir. 5510 sayılı Kanun md. 52, Esnaf Ahilik Sandığı sigortasına kıyasen uygulandığında, ödeneği kesecek durumlar şu şekildedir:

- Kurumca teklif edilen mesleklerine uygun ve son çalıştıkları işin ücret ve çalışma koşullarına yakın ve ikamet edilen yerin belediye mücavir alanı sınırları içinde bir işi haklı bir nedene dayanmaksızın reddetme,
- Esnaf Ahilik Sandığı ödeneği aldığı sürede gelir getirici bir işte çalıştığı veya herhangi bir sosyal güvenlik kuruluşundan yaşlılık aylığı aldığı tespit edilme,
- Kurum tarafından önerilen meslek geliştirme, edindirme ve yetiştirme eğitimini haklı bir neden göstermeden reddetme veya kabul edilmesine karşın devam etmeme,
- Haklı bir nedene dayanmaksızın Kurum tarafından yapılan çağrıları zamanında cevaplamama, istenilen bilgi ve belgeleri öngörülen süre içinde vermeme.

Esnaf Ahilik Sandığı ödeneğinin geri alındığı durumlar yine ek md. 6/14'te belirtilmektedir. Buna göre, "… *Esnaf Ahilik Sandığı sigortalılarından hileli iflas eden veya işyerini usul ve füruuna ya da muvazaalı olarak üçüncü şahıslara devredenlere yapılan ödemeler ile sigortalının kusurundan kaynaklandığı belirlenen fazla ödemeler yasal faizi ile geri alınır. Ölen sigortalılara yapılmış fazla ve yersiz ödemeler geri tahsil edilmez*". Hileli iflas halleri İİK md. 311'de ifade edilmektedir. Sözü edilen madde düzenlemesi gereği sigortalı, iflasından evvel veya sonra alacaklıları zarara sokmak kastıyla ve hususuyla birinci fıkrada sayılan davranışları[84] gerçekleştirirse, hileli müflis sayılacak ve kendisine ödenmiş olan ödenek geri alınacaktır.

2. Diğer Yardım ve Hizmetler

Esnaf Ahilik Sandığı sigortası kapsamında Kurumca yapılan diğer yardım ve hizmetlerin başında 5510 sayılı Kanun gereği ödenecek sigorta primleri gelmektedir. 5510 sayılı Kanun'a göre ödenecek sigorta primi ise genel sağlık sigortası primidir.[85] 5510 sayılı Kanun md. 60/1-(e) hükmünce

[84] İİK md. 311/1 hükmüne göre sigortalı "*1. Alacaklıların müşterek rehini makamında olan mallarını tamamen veya kısmen kaçırır, gizler veya tahrip ederse; 2. Alacaklıların zararına olarak hakikata aykırı makbuzlar verir veya yazı ile borç ikrar ederse; 3. Muvazaalı satışlar, muameleler yahut bağışlamalar yaparsa; 4. Evlenme mukavelesinde hakikaten getirilmemiş bir çeyizi getirilmiş gibi tanır ve karı da bu mukaveleyi kocasının alacaklılarına karşı istimale kalkışırsa; 5. Hakikata aykırı borç ikrar etmek yahut muvazaalı muameleler ve mukaveleler yapmak suretiyle alacaklılarını zarara sokarsa; 6. Borcu mevcudu ile alacağından ziyade olduğunu bildiği halde ehemmiyetli kıymeti haiz ticari mallarını yahut fabrikasının mahsullerini hem satış gününün piyasasından, hem de malolduğu veya satın alındığı kıymetten pek aşağı bir fiyatla satmak suretiyle mevcudunu israf ederse; 7. Konkordato mukavelesi haricinde alacaklıya hususi menfaatler temin ederse; 8. Hakikate aykırı muhasebe ve sahte bilançolarla aktifini hakikatte olduğundan fazla veya noksan gösterirse*" hileli iflas etmiş sayılacaktır.

[85] Yetik, Murat. *Sosyal Güvenlik Hukukunda Primler ve Prim Teşvikleri*. Legal Yayınevi, İstanbul, 2018, s. 68.

"*25/8/1999 tarihli ve 4447 sayılı Kanun gereğince işsizlik ödeneği, Esnaf Ahilik Sandığı ödeneğinin ve ilgili kanunları gereğince kısa çalışma ödeneğinden yararlandırılan kişiler*" genel sağlık sigortalısı sayılmaktadır. Bu kişiler md. 61/1-(d) düzenlemesi uyarınca Esnaf Ahilik Sandığı ödeneğinden yararlanmaya başladıkları tarihten itibaren genel sağlık sigortasından yararlanmaktadır. Ayrıca bu durum Kurum tarafından Esnaf Ahilik Sandığı ödeneğinin bağlandığı tarihten itibaren bir ay içinde Sosyal Güvenlik Kurumu'na bildirilmektedir.

Esnaf Ahilik Sandığı sigortasının işsiz kalan sigortalıya sağladığı diğer hizmetler ise yeni bir iş bulma ve aktif işgücü hizmetleri kapsamında kurs ve programlar düzenlemektir. Esnaf Ahilik Sandığı sigortalıları için düzenlenecek kurs ve programlar hakkında is Gümrük ve Ticaret Bakanlığının görüşünün alınacağı belirtilmiştir.

IV. DEĞERLENDİRME

Esnaf Ahilik Sandığı sigortasının kabulü olumlu bir adım olarak kabul edilse de getirilen düzenlemeler belirli noktalarda eleştiriye açıktır. Bu eleştirilerden ilki, tercih edilen terminolojinin uygun olmamasıdır. Doktrinde de ifade edildiği üzere ahilik, kendi yüzyılı içinde önemli ve etkili bir sosyal güce sahip teşkilat olsa da modern dönemdeki bağımsız çalışanların çalışma ilişkileri birçok yönden bu dönemden farklılık göstermektedir. Keza 4447 sayılı Kanun ek md. 6, Esnaf Ahilik Sandığı sigortasının kişi bakımından kapsamını esnafları aşacak şekilde belirlemektedir. Dolayısıyla modern üretim ilişkilerini göz önüne alan yeni bir terimin "Esnaf Ahilik Sandığı sigortası" yerine tercih edilmesi kanımızca da daha uygun olurdu.[86]

4447 sayılı Kanun ile Esnaf Ahilik Sandığının gerektirdiği görev ve hizmetler için malî kaynak sağlamak, piyasa şartlarında kaynakları değerlendirmek, bu Kanunun öngördüğü ödemelerde bulunmak üzere Esnaf Ahilik Sandığı kurulmuştur. Aynı Kanun, işsizlik sigortası primleri ile bu primlerin değerlendirilmesinden elde edilen kazanç ve iratların, Devlet tarafından yapılacak katkı ve yardımların, ayrıca bu Kanun gereğince işçi ve işverenlerden alınacak ceza, gecikme zammı ve faizler ile diğer her türlü gelir ve kazançların toplandığı ve Devlet güvencesinde olan İşsizlik Sigortası Fonuna hayat vermiştir. Esnaf Ahilik Sandığı tüm yönleriyle İşsizlik Sigortası Fonuna benzemektedir. Bu vesileyle hem işsizlik sigortası kapsamındaki sigortalıların hem de Esnaf Ahilik Sandığı sigortası kapsamındaki sigortalıların karşılaştığı riskin ortak olması, her iki türdeki sigortalılara yapılacak yardım ve diğer hizmetlerin aynı olması, sigortalılardan alınan prim oranlarının dahi benzer olması göz önüne alındığında, iki ayrı fon kurulması yerine sadece İşsizlik Sigortası Fonunun kullanılması daha isabetli olacaktır. Keza Esnaf Ahilik Sandığı sigortası, 2017 yılında kabul edilmesine rağmen yürürlük tarihi birkaç kez ertelenmiş ve en son 01.01.2028 olarak belirlenmiştir. Bu durum Esnaf Ahilik Sandığı sigortası altyapısının daha kurulamadığını göstermektedir. Önceden kurulmuş ve işleyen İşsizlik Sigortası Fonu üzerinden Esnaf Ahilik Sandığı sigortası işlemlerinin yürütülmesi, bu sigorta kolu için altyapı problemlerini çözmeye destekleyici nitelikte olacaktır.

[86] Terminolojiyi isabetli bulmayan görüşler için bkz. Güzel, Okur ve Caniklioğlu, s. 807 ve 808; Köme Akpulat, s. 173; Sarıbay Öztürk, s. 436; Centel, s. 346; Güzel, Ekmekçi ve Gülver, s. 655; Bulun Tokkaş, s. 437.

Sigortalıların işsizlik riskine karşı daha etkin bir şekilde korunabilmesi adına çalışma statüleri arasındaki değişikliklerde, önceki statüsü gereği kazanılmış olunan hakların yeni statüde de geçerli olduğuna ilişkin gerekli düzenlemelerin yapılması yerinde olacaktır. 4447 sayılı Kanun incelendiğinde, örneğin; işsizlik ödeneğine hak kazanan bir işçi, bağımsız çalışan olarak faaliyette bulunmaya başlarsa ve bu faaliyetini de Esnaf Ahilik Sandığı ödeneğine hak kazanamayacak şekilde sona erdirirse ödenekten herhangi bir şekilde faydalanamamaktadır. Çünkü sigortalının işçiyken ödediği primler İşsizlik Sigortası Fonunca, bağımsız çalışanken ödediği primler Esnaf Ahilik Sandığınca toplanmaktadır. Bu bakımdan, sigortalının çalışma statüsü ne olursa olsun karşılaştığı risk aynı olduğundan, sigortalı sonraki sigorta kolu ödeneğinden yararlandırılmalıdır. Dolayısıyla hem işçi statüsünden bağımsız çalışan statüsüne geçişlerde hem de bağımsız çalışan statüsünden işçi statüsüne geçişlerde ödenmiş olan primlerin yeni statüde de geçerli olduğunu kabul eden bir yasal düzenleme yapılması yerinde olacaktır. Bunun içinde başlangıç olarak yukarıda ifade edildiği üzere tek bir fon üzerinden sigorta primlerinin işletilip yönetilmesi daha uygun gözükmektedir.

Esnaf Ahilik Sandığı sigortasının kişi bakımından kapsamı incelendiğinde, 4447 sayılı Kanun ek md. 6 isteğe bağlı sigortalıları, jokey ve antrenörleri, köy ve mahalle muhtarları ile tarımsal faaliyette bulunanları, her ne kadar bu kişiler 5510 sayılı Kanun md. 4/1-(b) kapsamında sigortalı olsalar da kapsam harici tutmaktadır. Doktrinde özellikle işsizlik riskiyle karşılaşma ihtimali, anonim şirket yönetim kurulu üyesi ortaklarına göre çok daha fazla olan tarımsal faaliyette bulunanların kapsam dışı bırakılmaları haklı olarak eleştirilmiştir.[87] Kanımızca da tarımsal faaliyette bulunanların sigorta kapsamına alınması yerinde olacaktır.

Esnaf Ahilik Sandığı sigortası açısından belirsizlik yaratan bir başka terim, ek md. 6/13'te ödeneğe hak kazanabilmek için koşul olarak getirilen "işyerini kapatmaktır". 4447 sayılı Kanun md. 47/1-(k) hükmü işyerini, "*Bu Kanunun uygulanmasında 46ncı maddede belirtilen sigortalıların işlerini yaptıkları yerler*" şeklinde tanımlamaktadır. Mezkûr Kanun md. 46 incelendiğinde ise aslında işçilerin işlerini gördükleri yerler, bir diğer deyişle İş Kanunu md. 2 anlamıyla işyerinden bahsedilmektedir. İş Kanunu md. 2 işyerini "*İşveren tarafından mal veya hizmet üretmek amacıyla maddî olan ve olmayan unsurlar ile işçinin birlikte örgütlendiği birim*" olarak ifade etmektedir. Görüldüğü üzere, bir yere işyeri diyebilmemiz için işverenin, yani en az bir işçi çalıştıran bir bağımsız çalışanın bulunması gereklidir. Ancak yukarıda ifade edildiği üzere, bağımsız çalışan sınıfı içerisinde "işçi çalıştırmayan bağımsız çalışanlar" ve "işçi benzeri çalışanlar" da yer almaktadır.[88] Eğer dar bir yorum yapılacak olursa işçi çalıştırmayan bağımsız çalışanlar ve işçi benzeri çalışanlar herhangi bir şekilde "işyeri kapayamayacaklarından" Esnaf Ahilik Sandığı ödeneği talep edemeyeceklerdir. Dolayısıyla bir hak kaybının yaşanmaması adına, doktrinde de ifade edildiği üzere, işyerini kapatmak terimini bağımsız çalışanın "faaliyetlerini durdurması" olarak anlamak gereklidir.[89]

İşyeri kavramı açısından belirsizlik oluşturabilecek bir diğer durum, bağımsız çalışan sigortalının birden fazla işyerinin olmasıdır. Örneğin bir kişi TTK md. 396 hükmü gereğince de hem anonim şirket yönetim kurulu üyesi olup hem de limited şirket ortağı olabilmektedir. Dolayısıyla sigortalı aynı anda birden fazla faaliyet gösterebilmektedir. Bu bağlamda, 4447 sayılı Kanun ek md.

[87] Dulay Yangın, s. 196.
[88] Bkz. Bölüm I.
[89] Sarıbay Öztürk, s. 444; Dulay Yangın, s. 197.

6/13 "işyerini kapamak" terimini tercih ettiği için tek bir işyerini kapatmayla Esnaf Ahilik Sandığı ödeneğine hak kazanılabileceği yorumu doğabilecektir. Bu yoruma vücut vermemek adına ilgili fıkrada yer alan "işyerini kapamak" terimi yerine "işyerini veya işyerlerini kapamak" teriminin kullanılması daha uygun olacaktır. Çünkü bir kişi gelir getirici bir faaliyette bulunuyorsa bu kişinin işsiz kaldığından bahsedilemeyecektir. İşsizlikten bahsedebilmek için de sigortalının tüm faaliyetlerini sonlandırması gereklidir.

Ortaya çıkabilecek bir diğer problem de bağımsız çalışanın hem tarımsal faaliyette bulunması hem de 4447 sayılı Kanun ek md. 6 kapsamında sigortalı sayılmasıdır. Sigortalılık hallerinin birleşmesini düzenleyen 5510 sayılı Kanun md. 53/1 hükmü gereğince "*4 üncü maddenin birinci fıkrasının (b) bendinin (4) numaralı alt bendi ile aynı maddenin birinci fıkrasının (b) bendindeki diğer sigortalılık statülerine aynı anda tabi olacak şekilde çalışılması durumunda, (b) bendinin (4) numaralı alt bendi dışındaki diğer sigortalılık durumu*" dikkate alınmaktadır. Bir diğer deyişle örneğin, bir kişi hem tarım işiyle uğraşıyor hem de şirket ortağı oluyorsa şirket ortaklığı nedeniyle elde ettiği sigortalılık durumu dikkate alınacaktır. Kişinin sigortalılık statüsü tek bir çalışmasına göre belirlense de sigortalı her iki faaliyetten de gelir elde etmeye devam etmektedir. Bu durumda 4447 sayılı Kanun ek md. 6 kapsamındaki şirket ortağı ödeneğe hak kazanacak şekilde işyerini kapatırsa, bu sigortalıya ilgili ödenek ödenmeli midir sorusu sorulabilecektir. Mezkûr sigorta, tarım işiyle uğraşanları Esnaf Ahilik Sandığı sigortası kapsamına dahil etmese de bu soruya olumlu cevap vermek zordur. Çünkü bir sigortalının bir başka yerden gelir elde etmesi 4447 sayılı Kanun ek md. 6/14'ün md. 52'ye atıf yapması nedeniyle ödeneğin kesilme nedenidir. Dolayısıyla bu çelişkiyi engelleyebilmek adına tarım işiyle uğraşanların Esnaf Ahilik Sandığı sigortası kapsamına alınması, sigortalının ancak her iki faaliyetini sonlandırması sonucunda kendisine ödenek ödenmesi yerinde olacaktır.

Son olarak Esnaf Ahilik Sandığı sigortasıyla ilgili bir diğer belirsiz kavram kapatmadır. Sigortalının hangi sebeplerle işyerini kapattığında ödeneğe hak kazanabildiği veya işyerini kısmen kapatmanın da kapatma olarak kabul edilip edilmeyeceği mezkûr madde düzenlemesinden anlaşılamamaktadır. İş Kanunu md. 3'e göre "*herhangi bir sebeple faaliyetine son veren ve işyerini kapatan işveren*" bu durumu bölge müdürlüğüne bildirmek zorundadır. Keza, toplu işçi çıkarmayı düzenleyen md. 29'a göre işveren, "*işyerini bütünüyle kapatarak kesin ve devamlı suretle faaliyete son verdiyse*" sadece bu durumu ilgili bölge müdürlüğüne ve Kuruma bildirmek ve işyerinde ilan etmekle yükümlüdür. Yine işsizlik ödeneğine hak kazanma koşullara yer veren md. 51'e göre "*işyerinin el değiştirmesi veya başkasına geçmesi, kapanması veya kapatılması, işin veya işyerinin niteliğinin değişmesi nedenleriyle işten çıkarılmış olmak*" ve diğer koşuların da sağlanması kaydıyla sigortalı ödenek almaya hak kazanabilmektedir. İlgili bu düzenlemeler göz önüne alındığında işyerini kapatmaktan "faaliyete son verecek şekilde kapanma" anlaşılmalıdır. Dolayısıyla işyerinin kısmen kapanması durumunda sigortalı ödenek talep edememelidir. Kapatmanın nasıl olacağı hakkında ise Kanun herhangi bir sınırlama getirmediği için her türlü işyeri kapanmasında sigortalı ödeneğe hak kazanabilmelidir. Ancak bu durum doktrinde de ifade edildiği üzere işsizliğin iradi olmaması, diğer

bir deyişle sigortalının işini kendi isteği ve kusuru dışında kaybetmesi gerektiği ilkesiyle çelişmektedir.[90]

SONUÇ

Sosyal güvenlik, sosyal risklerin bireyler üzerindeki etkilerini azaltmayı amaçlamaktadır. Sosyal riskler, kimi zaman elde edilen geliri azaltmakta ya da ortadan kaldırmakta; kimi zaman da giderleri arttırmaktadır. Sosyo-ekonomik bir risk olarak karşımıza çıkan işsizlik de kişiyi hem maddi hem de manevi olarak etkilemektedir. Bu risk ayrıca toplumun düzenini de bozabilmektedir. Bu nedenle sosyal güvenlik sistemleri kişilere asgari düzeyde ekonomik güvence sağlamak, kişilerin gelir kayıplarını azaltmak ve iş bulabilmesini hızlandırmak adına işsizlik sigortasını bir sigorta dalı olarak kabul etmektedir.

İşsizlik sigortası kapsamına öncelikle çalışma istek, yetenek, sağlık ve yeterliliğinde olan ancak herhangi bir kasıt veya kusuru olmaksızın işini kaybetmiş, iş sözleşmesine dayalı olarak çalışan ve çalıştığı süre içerisinde işsizlik sigortası primi ödeyen sigortalılar alınmıştır. Ancak ekonomik, sosyolojik ve teknolojik değişim ve gelişimler bağımsız çalışanların da işsizlik riskiyle karşılaştığını göstermektedir. Özellikle COVID-19 pandemisi devamında bağımsız çalışanların faaliyet alanlarını terk etmek zorunda kalması, bu kişilerin de işsizlik yardımlarından faydalanması gerektiği görüşlerini arttırmıştır.

Bağımsız çalışanların tümünü kapsayan bir tanımsal çerçeve çizilmesi, işçi tanımının yapılması kadar kolay değildir. Bağımsız çalışanlar sınıfının heterojen olduğu ve bu sınıfın da kendi içinde çeşitli ayrıma tabi tutulduğu göz önüne alındığında kavramın unsurlarının doktrin ve yargı kararları ışığında belirlenmesi yerindedir. Doktrin ve yargı kararları incelendiğinde bağımsız çalışan, kendi iş organizasyonunu kuran; çalışma saatlerini, işin nerede yapılacağını belirleyen; iş araçları ve dokümantasyonunu sağlayan; işini kaybetme riski olmaksızın önüne gelen görevi reddetme hakkına sahip olan; yardımcı eleman çalıştırabilen ve işin görülmesinde bu kişilerden yararlanabilen kişidir. Bu kavramsal çerçeveyle birlikte bağımsız çalışanlar üç sınıf altında toplanabilecektir. Bu sınıflardan ilki "işçi çalıştıran bağımsız çalışan" olarak ifade edebileceğimiz işverenler; ikincisi "işçi çalıştırmayan bağımsız çalışanlar" ve üçüncüsü ise ekonomik olarak işi veren kişiye bağımlı olan ancak kişisel/hukuki bağımlılığı bulunmayan "işçi benzeri çalışanlar"dır. İşçi çalıştırmayan bağımsız çalışan ile işçi benzeri çalışan arasındaki fark ise işçi çalıştırmayan bağımsız çalışanların birden fazla müşterisi olabilmesi, gerektiğinde işçi işe alabilmesi ve işin nasıl yürütüleceği konusundaki önemli kararları verebilmesidir. İşçi benzeri çalışanlar ise bunlardan sadece birini yapabilmektedir.

Sosyal güvenlik uygulamalarından bağımsız çalışanların yararlandırılmaması, kısmen yararlandırılması yahut isteğe bağlılık esasında yararlandırılmasının temel nedeni, bağımsız çalışanların işçilere oranla nispeten yüksek kazançlar elde edebilmeleri nedeniyle iyi bir mali durumda oldukları ve bu nedenle kendi mali güvenlik ağlarını kurabilecekleri algısıdır. Ancak işçi benzeri çalışanlar, ekonomik olarak az sayıdaki müşteriye bağlı olduğundan, iyi bir mali durumda olduğu ve kendi sosyal güvenliklerini sağladığı algısı yanlıştır. Bu kişiler, işçilerle aynı seviyede sosyal riske maruz kalmasına rağmen genellikle herkesten daha az sosyal korumadan

[90] Sarıbay Öztürk, s. 444; Dulay Yangın, s. 197; Güzel, Ekmekçi ve Gülver, s. 656; Yardımcığoğlu, s. 177.

yararlanmaktadır. Dolayısıyla özellikle işçi benzeri çalışanların ancak genelde tüm bağımsız çalışanların sosyal güvenlik uygulamalarından yararlanması üzerinde ayrıca durulmalıdır.

Uluslararası belgeler incelendiğinde, bağımsız çalışanların işsizlik sigortasından yararlandırılması hakkında doğrudan ya da dolaylı kimi düzenlemeler bulunmaktadır. Örneğin ILO'nun 102 sayılı Sözleşmesi, 168 sayılı Sözleşmesi ve 67 sayılı Gelir Güvenliği Hakkında Tavsiyesi; AB'nin Avrupa Sosyal Haklar Sütunu, Sosyal Koruma Hedefleri ve Politikalarının Yakınlaştırılmasına İlişkin Tavsiye Kararı ve 2019 tarihli Çalışanlar ve Bağımsız Çalışanlar İçin Sosyal Korumaya Erişim Hakkında Tavsiye Kararı dikkate değerdir. Keza kimi ülkeler bağımsız çalışanları zorunlu olarak, kimileri de isteğe bağlılık esasında işsizlik sigortası kapsamına almaktadır.

Türk sosyal güvenlik hukukunda bağımsız çalışanların işsizlik nedeniyle uğrayacağı gelir kayıplarına karşı getirilen ekonomik güvenceler, kısa vadeli sigorta dalı olarak 4447 sayılı Kanun'da "Esnaf Ahilik Sandığı sigortası" adı altında yer almaktadır. Sözü edilen sigorta kolunun kişi bakımından kapsamı, ticarî kazanç veya serbest meslek kazancı nedeniyle gerçek veya basit usulde gelir vergisi mükellefi olanlar; gelir vergisinden muaf olup, esnaf ve sanatkâr siciline kayıtlı olanlar; anonim şirketlerin yönetim kurulu üyesi olan ortakları, sermayesi paylara bölünmüş komandit şirketlerin komandite ortakları, diğer şirket ve donatma iştiraklerinin ise tüm ortakları olarak belirlenmiştir. İlgili sigortalılara işsizlik durumunda sağlanacak hizmet ve işlemlerin yapılması içinse Esnaf Ahilik Sandığı kurulmuştur. Sandığın temel gelir kalemi her sigorta kolunda olduğu üzere sigortalıdan alınan primlerdir. Sigortalılardan toplanılacak primlerin oranı, sigortalının 5510 sayılı Kanun md. 80 ve 82'de belirtilen prime esas günlük kazancından, %2 sigortalı ve %1 Devlet payı biçimindedir. Ancak, sigortalılardan alınacak günlük prim tutarı, prime esas günlük kazanç alt sınırının iki katı üzerinden hesaplanacak tutardan fazla olamayacaktır.

Kurum tarafından sigortalılara sağlanan temel yardım ise Esnaf Ahilik Sandığı ödeneğidir. Ödeneğe hak kazabilmek için sigortalılığın "iflas istemiyle mahkemeye başvurulmuş olmak" veya "iflasa tabi olmamakla birlikte işyerini kapatmak" suretiyle sona ermesi gereklidir. Bu iki durumda sigortalılığı sona eren kişiye ödenek ödenebilmesi için ayrıca Esnaf Ahilik Sandığı primi ve bu prime ilişkin herhangi bir borç olmamalıdır. Ancak sigortalılığının sona ermesinden önceki en fazla doksan günlük süreye ilişkin Esnaf Ahilik Sandığı prim borcu olan sigortalılar, bu döneme ilişkin Esnaf Ahilik Sandığı prim borçlarının alacakları ödenekten tahsil edilmesi kaydıyla ödenekten faydalanabilmektedir. Bununla birlikte sigortalılar, sigortalılığının sona erdiği tarihi izleyen günden itibaren otuz gün içinde Kuruma doğrudan veya elektronik ortamda başvurarak yeni bir iş almaya hazır olduklarını kaydettirmelidir. Koşulları sağlayan sigortalının alabileceği ödenek ise sigortalının son dört aylık prime esas kazançları dikkate alınarak hesaplanan günlük ortalama kazancının %40'ı; ancak en fazla aylık asgari ücretin brüt tutarının %80'i olabilecektir. Esnaf Ahilik Sandığı sigortası kapsamında Kurumca yapılan diğer yardım ve hizmetler ise 5510 sayılı Kanun gereği ödenecek sigorta primleri, yeni bir iş bulma ve aktif işgücü hizmetleri kapsamında kurs ve programlar düzenlemektir.

4447 sayılı Kanun ek md. 6 ile Esnaf Ahilik Sandığı sigortasının kimi bağımsız çalışanlar için getirilmesi olumlu bir adım olarak kabul edilse de sözü edilen sigorta koluna dair düzenlemeler belirli noktalarda eleştiriye açıktır. Bu bağlamda modern üretim ilişkilerini göz önüne alan yeni bir terimin

"Esnaf Ahilik Sandığı sigortası" yerine tercih edilmesi; iki ayrı fon yerine önceden kurulmuş ve işleyen İşsizlik Sigortası Fonu üzerinden Esnaf Ahilik Sandığı sigortası işlemlerinin yürütülmesi; çalışma statüleri arasındaki değişikliklerde, önceki statü gereği kazanılmış olunan hakların yeni statüde de geçerli olduğuna ilişkin gerekli düzenlemelerin yapılması; tarımsal faaliyette bulunanların Esnaf Ahilik Sandığı sigortası kapsamına alınması ve 4447 sayılı Kanun ek md. 6/13'te ödeneğe hak kazanabilmek için koşul olarak getirilen "işyerini kapatma" teriminin gözden geçirilmesi uygun olacaktır.

KAYNAKÇA

Akbaş, Sezgi. *Kendi Hesabına Çalışanların Sosyal Güvenliği: Kapsam, Finansman ve Edimler Açısından Sorunlar ve Bir Model Önerisi*. Türk Metal Sendikası Araştırma ve Eğitim Merkezi Yayınları, Ankara, 2022.

Alper, Yusuf. *Sosyal Sigortalar Hukuku*. Dora Yayıncılık, Bursa, 2020.

Andaç, Faruk. *Sosyal Güvenlik Hukuku ve İlgili Kuruluşlar*. Legal Yayıncılık, İstanbul, 2018.

Andaç, Faruk. *Türk İşsizlik Sigortası Hukuku Uygulaması*. Legal Yayıncılık, İstanbul, 2020.

Andor, László. "European Unemployment Insurance. From Undercurrent to Paradigm Shift." *Transfer,* Vol. 28, No. 2, 2022, s. 267-283.

Ayhan, Abdurrahman. "Sosyal Güvenlik Kavramı ve Sosyal Güvenlik İlkeleri." *Sosyal Güvenlik Dergisi*, C. 1, S. 1, 2012, s. 41-55.

Bal Bektaş, Özlem. *İşsizlik Sigortası*. Seçkin Yayınevi, Ankara, 2016.

Barrio, Alberto. "Unemployment Insurance for Platform Workers: Challenges and Approaches from a Comparative Perspective." *European Journal of Social Security*, Vol. 26, No. 2, 2024, s. 251-265.

Başterzi, Süleyman. *İşsizlik Sigortası*. Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, Ankara, 1996.

Behrendt, Christina / Nguyen, Quynh Anh / Rani, Uma. "Social Protection Systems and the Future of Work: Ensuring Social Security for Digital Platform Workers." *International Social Security Review*, Vol. 73, No. 3, 2019, s. 17-41.

Bogg, Alan. "Square Pegs in Round Holes? Collective Bargaining and the Self-employed." *Comparative Labor Law & Policy Journal*, Vol. 42, No. 2, 2021, s. 409-448.

Bulun Tokkaş, Sevde. *Bağımsız Çalışanların Sosyal Güvenlik Hakkı*. Seçkin Yayınevi, Ankara, 2024.

Cengiz, Selçuk. "Esnaf Ahilik Sandığı Sigortası." *Socrates Journal of Interdisciplinary Social Researches*, C. 11, S. 55, 2025, s. 62-79.

Centel, Tankut. *Türk Sosyal Güvenlik Hukuku*. On İki Levha Yayınevi, İstanbul, 2021.

Çavuş, Ö. Hakan. "Sosyal Güvenlik Hakkı." *İş Hukuku ve Sosyal Güvenlik Hukuku Dergisi*, S. 51, 2016, s. 1479-1507.

Çiftçi, Sezgin. *İşsizlik Sigortası Kanunu Ek Madde 6 Kapsamında Esnaf Ahilik Sandığı Sigortası.* Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2022.

De Becker, Eleni. "The Principle of Adequate Social Protection in the European Pillar of Social Rights: Assessing the Instruments Used to Realise Its Potential." *European Journal of Social Security*, Vol. 26, No. 2, 2024, s. 284-304.

De Becker, Eleni / Schoukens, Paul / Weber, Enzo. "Exploring Unemployment Insurance for the Self-employed and Platform Workers: How to Navigate Difficult Waters? A Comparative, Conceptual and European Perspective." *European Journal of Social Security*, Vol. 26, No. 2, s. 97-108.

De Becker, Eleni vd. "Mapping Social Protection Coverage for Platform Workers: A Comparative Analysis of Belgium, Italy and the Netherlands." *European Journal of Social Security*, Vol. 26, No. 1, 2024, s. 3-26.

Dilik, Sait. "Sosyal Güvenlik Kavramı." *Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi*, C. 14, S. 1, 1986, s. 45-56.

Dulay Yangın, Dilek. "4447 Sayılı Kanun'un Esnaf Ahilik Sandığı'na İlişkin Hükümleri ve Değerlendirilmesi." *İş Hukuku ve Sosyal Güvenlik Hukuku Dergisi*, S. 65, 2020, s. 189-210.

Elke, Jahn / Angelina, Springer. *Arbeitslosenversicherung: Auch Selbstständige nehmen Unterstützung in Anspruch, IAB-Kurzbericht, No. 26*. Institut für Arbeitsmarkt- und Berufsforschung, Nürnberg, 2013.

Eurofound. *Aspects of Non-standard Employment in Europe*. Publications Office of the European Union, Luxembourg, 2017.

Eurofound. *COVID-19: Implications for Employment and Working Life, COVID-19 Series*. Publications Office of the European Union, Luxembourg, 2021.

Eurofound. *Exploring Self-employment in the European Union*. Publications Office of the European Union, Luxembourg, 2017.

Eurofound. *Fifth European Working Conditions Survey-Overview Report*. Publications Office of the European Union, Luxembourg, 2012.

Eurofound. *Self-employment in the EU: Job Quality and Developments in Social Protection*. Publications Office of the European Union, Luxembourg, 2024.

Eurofound. *Self-employed or not Self-employed? Working Conditions of 'Economically Dependent Workers'*. Publications Office of the European Union, Luxembourg, 2013.

Eurofound. *Social Protection 2.0: Unemployment and Minimum Income Benefits.* Publications Office of the European Union, Luxembourg, 2024.

Granzow, Felix / Jahn, Elke J. / Oberfichtner, Michael. *Arbeitslosenversicherung für Selbstständige: Wer Kann sich (nicht) Versichern*?, *IAB- Forschungsbericht, No. 19*. Institut für Arbeitsmarkt- und Berufsforschung, Nürnberg, 2022.

Güzel, Ali / Okur, Ali Rıza / Caniklioğlu, Nurşen. *Sosyal Güvenlik Hukuku.* Yenilenmiş 20. Bası, Beta Yayınevi, İstanbul, 2025.

International Labour Office. *World Social Protection Report 2024-2026: Universal Social Protection for Climate Action and a Just Transition*. International Labour Office, Geneva, 2024.

International Labour Office ve Organisation for Economic Co-operation and Development. "*Ensuring Better Social Protection for Self-employed Workers*", Erişim Tarihi: Ocak 29, 2025. https://www.google.com/url?sa=t&source=web&rct=j&opi=89978449&url=https://www.ilo.org/media/282626/download&ved=2ahUKEwiH2KOJzpuLAxVlQPEDHf-IK9EQFnoECBgQAQ&usg=AOvVaw2333JbPawGGUjtriK2JuBj.

International Social Security Association. *Handbook on the Extension of Social Security Coverage to the Self-employed*. International Social Security Association, Geneva, 2012.

Köme Akpulat, Ayşe. "Bağımsız Çalışanların İşsizlik Sigortası: Esnaf Ahilik Sandığı Sigortası." *Sicil*, S. 41, 2019, s. 166-182.

Metin, Tuğçe. *Bir Sosyal Güvenlik Aracı Olarak Esnaf Ahilik Sandığı Uygulaması Tutum Analizi: Kahramanmaraş İli Örneği*. Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2021.

Özcan, Hakan. "Türkiye'de Esnaf Sicil Açılış-Kapanış İlişkisi ve Esnaf İşsizlik Sigortası İhtiyacı Üzerine Bir Çalışma." *Uluslararası Ekonomi Siyaset İnsan ve Toplum Bilimleri Dergisi*, C. 6, S. 2, 2023, s. 122-132.

Özdemir, Cumhur Sinan. "Esnaf Ahilik Sandığı veya Esnaf İşsizlik Sigortası Neler Getiriyor?." *Mali Çözüm*, S. 143, 2017, s. 275-278.

Pedersini, Roberto / Coletto, Diego. *Self-employed Workers: Industrial Relations and Working Conditions*. European Foundation for the Improvement of Living and Working Conditions, Dublin, 2010.

Peyron Bista, Celine / Carter, John. *Unemployment Protection: A Good Practices Guide and Training Package Experiences from ASEAN*. International Labour Office, Thailand, 2017.

Pfalz, Thomas. "Unemployment Protection for Self-employed Persons and Platform Workers in Austria." *European Journal of Social Security*, Vol. 26, No. 2, 2024, s. 109-122.

Sarıbay Öztürk, Gizem. "Esnaf Ahilik Sandığı Sigortası." *Hukuk ve Adalet Eleştirel Hukuk Dergisi*, Özel Sayı, 2023, s. 429- 470.

Semenza, Reneta / Pichault, François, editörler. *The Challenges of Self-employment in Europe Status, Social Protection and Collective Representation*. Elgar, Cheltenham, 2019.

Sözer, Ali Nazım. İşçi, *Bağımsız Çalışan ve Kamu Görevlileri Bakımından Türk Sosyal Sigortalar Hukuku*. Beta Yayınevi, İstanbul, 2023.

Sümer, Halûk Hâdi. *Sosyal Güvenlik Hukuku*. Güncellenmiş 4. Baskı, Seçkin Yayınevi, Ankara, 2023.

Talas, Cahit. *Sosyal Güvenlik ve Türk İşçi Sigortaları*. Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayınları, Ankara, 1953.

Tuncay, Can / Ekmekçi, Ömer / Gülver, Ender. *Sosyal Güvenlik Hukuku Dersleri*. Yenilenmiş 22. Baskı, Beta Yayınevi, İstanbul, 2023.

Weber, Enzo / Schoukens, Paul. "Unemployment Insurance for the Self-employed: A Conceptual Way Forward." *European Journal of Social Security*, Vol. 26, No. 2, 2024, s. 214-250.

Westerveld, Mies. "The 'New' Self-employed: An Issue for Social Policy?." *European Journal of Social Security*, Vol. 14, No. 3, 2012, s. 156-173.

Williams, Colin C. / Lapeyre, Frédéric. *Dependent Self-employment: Trends, Challenges and Policy Responses in the EU*. International Labour Office, Geneva, 2017.

Wießner, Frank / Evers, Katalin / Michael Schleinkofer. "An Examination of the Voluntary Extended Unemployment Insurance for the Self-employed in Germany." *Sozialer Fortschritt*, Vol. 65, No. 7, 2016, s. 171-178.

Yardımcıoğlu, Didem. *Türk Sosyal Güvenlik Hukukunda İşsizlik Sigortası*. On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2025.

Yetik, Murat. *Sosyal Güvenlik Hukukunda Primler ve Prim Teşvikleri*. Legal Yayınevi, İstanbul, 2018.

Yiğit, Yusuf. "Türkiye'de İşsizlik Sigortası'nın Uygulama Alanı." *Sicil*, S. 2, 2005, s. 75-102.